सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन २०६४ को दफा ५ (३) र सूचनाको हकसम्बन्धी नियमावली २०६५ को नियम ३ बमोजिम सार्वजनिक गरिएको विवरण

सूचना सार्वजनिक गर्ने निकायको नाम :- कृषि विकास मन्त्रालय, सिंहदरवार

सूचना सार्वजनिक गरेको अवधि :- २०७२ साउन, भदौ र असोज

(क) **निकायको स्वरूप र प्रकृति :**

१. **पृष्ठभूमिः**

नेपालको कृषि विकाससम्बन्धी कार्यक्रम संचालनको थालनी संस्थागत रूपमा विक्रम सम्वत् १९७८ मा चारखालमा स्थापित कृषि अड्डाबाट शुरू भएको हो। १९८२ सालमा सिंहदरबार परिसरमा कृषि प्रदर्शन फार्म खुल्यो। यसपछि कृषिको समग्र विकास गर्ने उद्देश्यले वि.सं. १९९४ मा कृषि परिषद्को गठन भयो। परिषद्बाट कृषि विकासको लागि कृषि फार्महरू खोल्ने, सर्भेक्षण कार्यहरू गर्ने जस्ता कार्यहरू भए। विक्रम सम्वत् १९९८ सालमा त्रिपुरेश्वरमा भेटेरीनरी हस्पिटलको स्थापना भयो। त्यसै सालमा नहर शाखाको समेत स्थापना भयो। वि.सं.२००० मा मकवानपुरको चितलाङ्ग र नुवाकोटको ककनीमा भेडा फार्महरू खुले। वि.सं. २००४ मा परवानीपुर सेन्ट्रल एक्सपेरिमेन्टल एण्ड रिसर्च फार्म खडा गरी कृषि अनुसन्धानलाई जोड दिन थालियो। वि.सं.२००७ को परिवर्तनपछि कृषि परिषद्बाट भएका विभिन्न कार्यहरूको लेखाजोखा भयो। त्यसैको आधारमा वि.सं.२००८ मा कृषि परिषद्लाई विघटन गरी त्यसबेलाको सबैभन्दा माथिल्लो निकायको रूपमा रहने गरी कृषि विभाग खडा भयो। तत्कालिन कृषि परिषद्को सेक्रेटरीलाई नै कृषि विभागको डाईरेक्टरमा नियुक्ति गरियो। वि.सं.२०१० मा कृषि विभागमा एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, लाईभस्टक एण्ड डेरी, एगृ ईन्जिनियरिङ्ग र फिसरिज (भेटरेनरी बाहेक) गरी ५ सेक्सनहरू खडा भए। ती सेक्सनका मातहतमा कृषि विकासका विभिन्न कार्यक्रमहरू संचालन हुन थाले। विक्रम सम्वत् २०१० सालमा सहकारी विभाग खडा भयो। यही सालमा कृषि स्कूलको स्थापना पनि भयो। विक्रम सम्वत् २०१२ सालमा नहर शाखालाई नहर विभागको रूपमा विस्तार गरियो। विक्रम सम्वत् २०१७ सालमा श्री रानी जगदम्बा कुमारीद्वारा श्री जगदम्बा कलेज अफ एगृकल्चर एण्ड रिसर्च ईन्स्टिच्यूटका लागि पहिले स्थानीय विकास मन्त्रालय रहेको पुल्चोकस्थित श्रीमहल भन्ने नीजि महल कृषि विकासको भौतिक संरचनाको रूपमा प्राप्त भयो। विक्रम सम्वत् २००४ सालमा स्थापित परवानीपुर कृषि फार्मलाई बहुमुखी कृषि स्टेशनको रूपमा परिवर्तन गरियो। वि.सं.२०१९ सालमा कीर्तिपुर बागवानी केन्द्र र गोदावरी मत्स्य विकास केन्द्रको स्थापना भयो।

वि.सं.२०३० सालमा सिंचाईसम्बन्धी कार्यक्षेत्र पनि कृषि मन्त्रालय अन्तर्गत समावेश गराई मन्त्रालयको नाम खाद्य, कृषि तथा सिंचाई मन्त्रालय राखियो। आ.व.२०३७/३८ मा मन्त्रालयको कार्यभारमा पुनर्गठन भई यस मन्त्रालय अन्तर्गत संचालन हुँदै आएको सिंचाई र खाद्य व्यवस्थाको जिम्मेवारी क्रमशः जलश्रोत मन्त्रालय र आपूर्ति मन्त्रालयलाई गएपछि मन्त्रालयको नाम कृषि मन्त्रालय रहन गयो। आ.व.२०४७/४८ देखि सहकारी आन्दोलन प्रभावकारी रूपमा अगाडि बढाउन साझा विकास विभागसम्बन्धी कार्यक्रमलाई कृषि मन्त्रालय अन्तर्गत समावेश गराएपश्चात् आ.व.२०५५/५६ देखि यस मन्त्रालयको नाम कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय भएको थियो भने नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०६९ जेष्ठ ५ गतेको निर्णयानुसार यस मन्त्रालयबाट सहकारी विभाग अलग भइसकेपछि यस मन्त्रालयको नाम कृषि विकास मन्त्रालय भएको हो।

देशको आवश्यकता र सम्भाव्यता अनुरूप कृषि विकाससम्बन्धी नीति तर्जुमा एवं कार्यान्वयन गर्ने मूल उद्देश्य बोकेको यस मन्त्रालयको लक्ष्य व्यावसायिक एवं प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीबाट उच्च एवं दीगो आर्थिक वृद्धि हाँसिल गरी खाद्य सुरक्षा तथा गरिबी निवारणमा योगदान पुऱ्याउनु रहेको छ।

२. **दृष्टिकोणः**

निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई व्यावसायिक एवं प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीमा रूपान्तरण गरी दीगो कृषि विकासको माध्यमबाट जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु यस मन्त्रालयको दीर्घकालीन दृष्टिकोण रहेको छ।

३. ध्येयः

कृषि उत्पादन एवं उत्पादकत्व बढाउने ।

१. व्यावसायिक तथा प्रतिस्पर्धात्मक कृषि प्रणालीका आधारहरूको विकास गरी क्षेत्रीय र विश्व बजारसँग प्रतिस्पर्धात्मक बनाउने ।

२. प्राकृतिक श्रोत, वातावरण र जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्द्धन एवं सदुपयोग गर्ने ।

४. रणनीतिः

१. कृषि तथा पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको व्यवसायिकरण, विविधिकरण, गुणस्तर प्रवर्द्धन र ग्रामीण पूर्वाधारहरूको विकास र यान्त्रिकरण मार्फत् उत्पादन र उत्पादकत्व बढाई आय आर्जन र रोजगारीका अवसर वृद्धि गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चितता तर्फ केन्द्रित गर्ने ।

२. उन्नत नश्लका पशुपंक्षी तथा उन्नत र गुणस्तरीय बीउ विजनको सुरक्षा, विषादीका असरहरूलाई न्यूनिकरण, कृषि तथा पशु बीमाको माध्यमबाट उत्पादन लागत कम गरी प्रतिस्पर्धात्मक क्षमता बढाउने ।

३. कृषि तथा पशुपंक्षीजन्य उत्पादनलाई अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा प्रतिस्पर्धी बनाउन गुणस्तर मापदण्ड निर्धारण तथा अभिवृद्धि गर्ने ।

४. कम आयातन तथा उच्च मूल्यका बाली वस्तु उत्पादन गर्न प्रोत्साहित गरी मूल्य अभिवृद्धि हुने प्रशोधनमा आधारित कृषि तथा पशुजन्य उद्योगको विकासमा जोड दिने ।

५. खाद्य, कृषि, पशुपंक्षी तथा मत्स्यजन्य वस्तुहरूको गुणस्तर परीक्षण, प्रशोधन, अनुगमन र नियमनलाई स्थानीय स्तरका जनताको पहुँच हुनेगरी प्रभावकारी बनाउँदै बजारीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।

६. कृषिजन्य जैविक विविधताको संरक्षण सम्वर्द्धन तथा सदुपयोग गर्दै जलवायु परिवर्तनका असर न्यूनिकरण गर्न अनुसन्धानमा आधारित वातावरण मैत्री कृषि प्रविधिहरूको विकास एवं विस्तार गर्ने ।

७. कृषिलाई सम्मानजनक र आकर्षक पेशाको रूपमा विकास गरी युवालाई व्यावसायिक कृषितर्फ आकर्षण गर्न प्रोत्साहित गर्दै कृषि क्षेत्रको विकास, अनुसन्धान, प्रसार र गुणस्तर परीक्षणमा संलग्न निकायहरूको सहकार्यमा प्राविधिक, कृषक/कृषि उद्यमी तथा सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

८. कृषि शिक्षा, अनुसन्धान र प्रसारबीचको त्रिपक्षीय सम्बन्धलाई मजबुत तुल्याई अनुसन्धानबाट विकास भएका प्रविधिहरूको विस्तारमा कृषि क्षेत्रमा कार्यरत् सम्पूर्ण सरकारी तथा गैह्र-सरकारी संस्थाहरूबीच अन्तर निकाय समन्वय र सहकार्य कायम गर्दै कार्यान्वयनलाई नतिजाउन्मुख वनाउने ।

९. आधारभूत कृषि सूचना तथा तथ्याङ्क संकलन एवं विश्लेषण प्रणालीलाई समयानुसार आधुनिकीकरण गर्दै तथ्यमा आधारित (Evidence Based) कार्यक्रम तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई प्रभावकारी बनाउने ।

१०. प्रत्येक विकास क्षेत्रहरूको विभिन्न भू-परिस्थितिकीय (Agro-eco Zone) क्षेत्रमा उन्नत प्रविधिहरूको प्रभावकारी अनुसरणको लागि नमूना प्रविधि गाउँ (Model Technology Village), कृषक पाठशाला (Farmaers' Field School) र बाह्य अनुसन्धानलाई थप सुदृढिकरण गर्ने ।

५. रणनीतिक उद्देश्यहरूः

१.१ कृषि क्षेत्रको व्यवसायीकरण, गुणस्तर परीक्षण, अनुगमन र नियमनको क्षेत्रमा उपयुक्त प्रविधिको उपयोग गर्न सक्ने कृषक, युवा, उद्यमी तथा विज्ञहरूको क्षमता विकास गर्दै लैजाने ।

१.२ सम्भाव्य क्षेत्रहरूमा व्यावसायिक फर्म, साना र सीमान्त कृषकहरूलाई तुलनात्मक लाभका आधारमा उच्च उत्पादन हुन सक्ने तथा कम आयतन भएका उच्च मूल्यका उपजहरू छनौट गरी उत्पादन वृद्धिमा प्रोत्साहन गर्ने ।

१.३ प्रयोगमा नआएका उर्वर भूमिको सही सदुपयोग गरी परम्परागत प्रविधिको प्रवर्द्धन तथा युवा मैत्री आधुनिक प्रविधिको प्रयोगद्वारा व्यावसायिक उत्पादनमा जोड दिईनुका साथै यान्त्रिकरणसम्बन्धी नीति निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउने ।

१.४ सरोकारवाला निकायहरूको समन्वयमा ग्रामीण कृषि पर्यटनको विकासमा युवा तथा कृषक उद्यमीहरूलाई आकर्षित गरी लागानीको वातावरण मिलाउने ।

१.५ भूमिगत तथा सतह सिचांई र वर्षाको पानी संकलन तथा सिंचाईका उपयुक्त प्रविधिहरूको प्रयोग गरी वर्षैभरी सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराउने ।

१.६ ग्रामीण क्षेत्रमा कृषि तथा पशुजन्य वस्तु उत्पादन अभिवृद्धि गर्न कृषि सडक, विद्युत, संचार, गोदाम घर, शीतघर संकलन केन्द्र, थोक बजार जस्ता अत्यावश्यक भौतिक पूर्वाधार विकास जोड दिँदै कृषि तथा पशुपंक्षी बजार सूचनाको पँहुच बढाउने ।

१.७ खाद्यान्न उत्पादन न्यून हुने तथा खाद्य पोषण असुरक्षित क्षेत्रमा स्थानीय स्तरमै स्थानीय श्रोत-साधन, श्रम र प्रविधिको प्रयोग भई उत्पादन गर्न सकिने कृषि र पशुपंक्षीजन्य उत्पादन प्रवर्द्धन तथा उपयोगमा जोड दिई सुरक्षित खानपिन र पौष्टिक तत्व श्रोत तथा उपयोग बारे विशेष जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

१.८ कृषि तथा पशुपंक्षीजन्य विकासका कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्दा भू-उपयोग नीतिको आधारमा उपलब्ध जमिनको अधिकतम उपयोग हुने गरी उत्पादन वृद्धिका कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने ।

२.१ गाईवस्तुको नश्ल सुधार तथा प्रजनन क्षमता अभिवृद्धिको लागि कृत्रिम गर्भाधान अभियान (AI Mission) र चाँडो गर्भ परीक्षण गर्ने अत्याधुनिक प्रविधि तथा दूधको उत्पादन लागत घटाउन फोरेज मिसन कार्यक्रमको प्रवर्द्धन गर्ने ।

२.२ श्रोत तथा प्रमाणित बीउ र उन्नत नश्लका पशुपंक्षी उत्पादन गर्ने सरकारी तथा नीजि फार्म केन्द्रहरूको सुदृढीकरण गरी गुणस्तरीय बीउ र नश्ल उत्पादनलाई प्राथमिकता दिने ।

२.३ उत्पादन सामाग्रीहरूको सहज आपूर्तिको व्यवस्था गरी कृषि तथा पशु बीमा, सहुलियतपूर्ण कृषि ऋण, कृषि तथा पशुजन्य उद्योगको उपकरण खरिदमा अनुदान र व्यापारमा कर सुविधा उपलब्ध गराई लागत घटाई प्रतिस्पर्धी वनाउने ।

२.४ उन्नत पशु नश्लको उपलब्धता बढाउन श्रोत केन्द्रहरूको विकास, गुणस्तरयुक्त बीउ र पशुपंक्षी उत्पादन र सो को प्रचार प्रसार गरिनेछ । स्थानीय हावापानीमा हुनसक्ने घाँस तथा डालेघाँसको अनुसन्धान र श्रोत विकास तथा विस्तार, चरन खर्कहरू सुधार र पशु पोषणमा सुधारका लागि मिनरल ब्लक प्रयोगलाई प्रोत्साहन दिई एक विश्व एक स्वास्थ्यको अवधारणामा पशु तथा वातावरण स्वास्थ्यलाई ध्यान दिई संक्रामक पशु रोगबाट हुने नोक्सानीलाई न्यूनीकरण गरी पशुजन्य उत्पादनको लागत घटाउने ।

३.१ Good Agriculture Practice (GAP), Good Veterinary Practice (GVP), GMP/HACCP मापदण्ड तयार गरी कृषि र पशुपंक्षीजन्य उत्पादनको गुणस्तर निर्धारण गर्ने ।

३.२ Nepal Trade Integration Strategy (NTIS), 2010 ले निर्धारण गरेका निर्यातयोग्य बाली/वस्तुहरूको प्रवर्द्धन गर्ने ।

३.३ कीराहरूको सर्भे सर्भिलेन्स र कीराको क्षति तथा जोखिम विश्लेषण (Pest Risk Analysis) गरी केही महत्वपूर्ण बालीको लागि कीरामुक्त क्षेत्र (Pest Free Zone) निर्धारणसम्बन्धी इन्भेन्टरी तयार गर्ने ।

४.१ तुलनात्मक लाभका आधारमा उच्च उत्पादन हुनसक्ने सम्भाव्य कृषि उपजहरूको छनौट गरी उत्पादन वृद्धिमा जोड दिई त्यस्ता वस्तुहरूको पेटेन्ट राइट सुरक्षित गरी उत्पादनलाई आयात प्रतिस्थापन र निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने गरी प्रतिस्पर्धी बनाउने ।

४.२ अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा खपत हुने उच्च मूल्यका वस्तु र बालीहरूको प्राङ्गारिक खेतीलाई प्रोत्साहित गर्न सम्भावित वस्तु र क्षेत्रहरूको पहिचान गरी प्राङ्गारिक उत्पादनको ब्रान्ड प्रवर्द्धन गर्दै प्राङ्गारिक क्षेत्रको घोषणा गर्ने । प्राङ्गारिक उत्पादनको प्रमाणीकरणको व्यवस्था मिलाउनुका साथै प्राङ्गारिक कृषि पर्यटनलाई प्रोत्साहन गर्ने ।

४.३ प्राङ्गारिक खेती र पशुपंक्षी उत्पादन प्रणालीको लागि चाहिने ज्ञान, सीप तथा प्रविधिहरू स्थानीय स्तरमा पुऱ्याई यसलाई विस्तार गर्ने । अन्य सम्भाव्य खेतीहरूको (जस्तो चीनमा टाइगर फार्मिङ्ग, थाइल्याडमा डियर फार्मिङ्ग) विविधीकरणको लागि राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थाहरूबीच सम्बन्ध र समन्वय विस्तार गर्ने ।

४.४ कृषिक्षेत्रको उत्पादन वृद्धि गर्नका लागि निजी उद्यमी तथा सहकारी क्षेत्रको संलग्नता बढाउँदै करार खेती तथा सहकारी खेतीलाई प्राथमिकता दिई कार्यक्रम सञ्चालन गर्न प्रोत्साहित गर्ने ।

४.५ खाद्य प्रशोधन उद्योगलाई लक्षित गरी गुणस्तर लगायतका प्राविधिक समस्या समाधानका लागि ट्रायल परीक्षण तथा अध्ययन अनुसन्धान कार्यक्रम संचालन गर्न जोड दिने ।

४.६ खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मत्स्यपालन कार्यक्रमलाई मध्य-पहाडमा विस्तार गरिनुका साथै तराईमा उपलब्ध जलाशय, घोल, पोखरीमा साना भूमिहिन तथा सीमान्तकृत कृषकहरूलाई लक्षित गरी सहकारीको सहभागितामा मत्स्यपालनका कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

५.१ ग्रामीण क्षेत्रमा कृषि तथा पशुजन्य वस्तु उत्पादन अभिवृद्धि गर्न कृषि तथा पशुजन्य वस्तुहरूको व्यावसायिक उत्पादन थलो नजिक कृषि सडक, बिजुली, संचार, गोदामघर, शीतभण्डार, संकलन केन्द्र, थोक बजार र बाह्य क्षेत्रमा बजार सञ्जाल विकास र विस्तार गरिनेछ साथै स्थानीय स्तरसम्म कृषि तथा पशुपंक्षी बजार सूचनाको पँहुच बढाउने ।

५.२ बाली तथा वस्तुको व्यावसायिक उत्पादन हुने क्षेत्रलाई एकीकृत पकेट क्षेत्र घोषणा गरी कृषि/पशुसेवा प्रसारका शैक्षिक क्रियाकलापका साथै पूर्वाधार विकासका क्रियाकलापहरू मूल्य अभिवृद्धि श्रृंखलाका आधारमा तर्जुमा गर्ने ।

५.३ खाद्य वस्तुको गुणस्तर परीक्षण, प्रमाणीकरण तथा व्यवसायीकरणमा नयाँ प्रविधि प्रयोगका लागि राष्ट्रिय खाद्य प्रयोगशालाको सुदृढीकरण गरी अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको मान्यता प्राप्त प्रयोगशालाको सुदृढीकरण गर्ने ।

५.४ अन्तर्राष्ट्रिय ऐन, नियम, सन्धि, महासन्धिसँग सामञ्जस्यता कायम गरेर कृषि तथा पशुजन्य वस्तु एवं सेवा सुविधा नियमनमा समसामयिक परिमार्जन गरी मापदण्ड तथा गुणस्तरमा सुधार ल्याउने ।

५.५ जीवनाशक विषादि, भेटेरिनरी औषधी, एन्टिबायोटिक, हर्मोनको सही उपयोग गर्न र यसका नकारात्मक असरबाट बच्न जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने ।

५.६ विषादीबाट मानव स्वास्थ्यमा हुने दुरगामी दुस्प्रभावलाई न्यून गर्न रासायनिक विषादीहरूको बिक्री वितरणलाई अनुगमन गर्नका साथै एकीकृत किट व्यवस्थापन प्रबिधि अपनाई विषादीको प्रयोग कम गर्दै लैजाने ।

६.१ जलवायु परिवर्तनबाट नकारात्मक असर अनुकूलन र न्यूनीकरण गर्न आवश्यक अध्ययन अनुसन्धान संचालन गरी असर न्यूनीकरण गर्ने प्रविधि तथा अभ्यासहरूलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।

६.२ विश्वव्यापी जलवायु परिवर्तनलाई कृषिमा अनुकूलन गर्दै कृषि जैविक विविधताको संरक्षण, सम्वर्द्धन तथा उपयोगमा वृद्धि गर्ने ।

६.३ स्वदेशी ज्ञान र आनुवांशिक/प्राकृतिक श्रोतको संरक्षण र सदुपयोग गर्न उपयुक्त प्रविधि तथा पूर्वाधारको विकास गरिनेछ । जैविक विविधता संरक्षणमा स्थानीय समुदायको अग्रसरतालाई प्रोत्साहन प्रदान गर्नुका साथै उनीहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।

७.१ कृषि पेशालाई सम्मानजनक पेशाको रूपमा विकास गर्नुका साथै ग्रामीण युवा शक्तिलाई कृषि क्षेत्रमा आकर्षित गर्ने गरी उत्कृष्ट कृषकहरूलाई सम्मान/पुरस्कृत गर्ने व्यवस्था गर्ने ।

७.२ युवा मैत्री कृषि व्यवसाय सञ्चालन गर्न पूँजिगत अनुदान तथा सहुलियतमा ऋण उपलब्ध गराई कृषि उद्यम सञ्चालनको लागि आवश्यक उद्यम विकास र सीपमूलक तालिम दिन प्राथमिकता दिने ।

७.३ स्वदेशमै वर्णसंकर बीउ (Hybrid Seed) उत्पादन अनुसन्धानका कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिने ।

७.४ कृषि क्षेत्रको विकास, अनुसन्धान, प्रसार र गुणस्तर परीक्षणमा संलग्न निकायहरूको सहकार्यमा प्राविधिक, कृषक/कृषि उद्यमी तथा सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्न जोड दिने ।

८.१ राष्ट्रिय आवश्यकता अनुसार आधारभूत, व्यवहारिक र अनुसरणीय अध्ययन अनुसन्धानलाई प्राथमिकता प्रदान गरी कृषि शिक्षामा सम्बन्धित अध्ययन संस्थानहरूसँगको सहकार्यलाई वृद्धि गर्ने ।

८.२ प्रत्येक गा.वि.स.मा कम्तीमा एक एक जना कृषि र पशु सेवा प्राविधिकको साथै एक एक जना ग्रामिण कृषि/पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ताको परिचालन गराउने नीति लिई कृषि तथा पशु सेवा प्रसारलाई प्रभावकारी बनाउने ।

८.३ कृषि अनुसन्धानबाट प्राप्त नतिजालाई प्रसारसँग आबद्ध गर्नुका साथै उत्पादन, भण्डारण, गुणस्तर नियन्त्रण बजारीकरणलाई एकिकृत गरी समन्वयात्मक रूपमा कार्यक्रम संचालन गर्न जोड दिने ।

८.४ कृषि अनुसन्धान कार्यक्रमहरूलाई विश्व व्यापार संगठन एवं क्षेत्रीय स्तरका व्यापार सम्झौताहरूबाट प्राप्त अवसरको अधिकतम लाभ लिनेतर्फ उन्मुख गर्दै लैजाने ।

८.५ कृषि अनुसन्धानका विषयहरूको छनौट, कार्यान्वयन तथा मूल्याङ्कन सम्बन्धी निर्णय प्रक्रियामा विपन्न तथा महिला कृषकहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्ने ।

८.६ कृषकहरूलाई कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित सम्पूर्ण सेवाहरू प्रभावकारी रूपमा स्थानीय स्तरमा नै उपलब्ध गराइनेछ। कृषि तथा पशु सेवा सम्बन्धी कार्यक्रममा संलग्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैह्र- सरकारी संघ/संस्था, स्थानीय निकायहरूको आपसी समन्वय एवं सहकार्यलाई प्रभावकारी बनाउने ।

८.७ कृषि क्षेत्रलाई व्यवसायिकरण गर्न/गराउन सार्वजनिक, नीजि तथा सहकारी क्षेत्रको साझेदारीमा कार्यक्रम सञ्चालनमा जोड दिने ।

८.८ स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ अनुसार कृषि क्षेत्रको लागि निर्धारित बजेट विनियोजन तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी कार्ययोजना तयार गर्ने ।

९.१ योजना तर्जुमा र तथ्याङ्कको विश्लेषणमा आधुनिक सूचना प्रविधिको प्रयोगमा जोड दिने ।

९.२ प्रविधिको प्रयोगबाट सञ्जाल निर्माण गरी तथ्यमा आधारित कार्यक्रम तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनलाई अद्यावधिक र प्रभावकारी बनाउने ।

९.३ Integrated Phase Classification (IPC) को आधारमा नियमित रूपमा तात्कालिक तथा दीर्घकालिन (Acute and chronic) खाद्य असुरक्षाको स्थितिको अनुगमन तथा विश्लेषणका माध्यमबाट खाद्य असुरक्षित समुदाय तथा क्षेत्र पहिचान गरी सोको जानकारी योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनका लागि उपलब्ध गराइने व्यवस्थालाई सुदृढ गर्ने ।

९.४ स्वदेशमा पाइने जडिबुटि (Herbal Medicines) बाट बोट/बिरूवा तथा पशुपंक्षीहरूको उपचार गर्ने प्रविधि विकास गरि प्राङ्गारिक खेतीलाई प्रोत्साहन गर्दै विदेशबाट आउने औषधीको प्रतिस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउने ।

१०.१ कृषि अनुसन्धान परिषद् र मातहतका अनुसन्धान केन्द्रहरूबाट सिफारिस भएका नतिजाका आधारमा स्थानिय स्तरमा कृषि प्रसारका कार्यक्रमहरू समन्वयात्मक रूपमा संचालन गर्ने ।।

१०.२ विशेष परियोजना तथा अभियानमुखी कार्यक्रमहरू कृषि अनुसन्धान, प्रसार र शिक्षण संस्थाको समन्वयमा संचालन गर्ने ।

(ख). कृषि विकास मन्त्रालयको काम, कर्तव्य र अधिकार

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०६९ बमोजिम यस मन्त्रालयले सम्पादन गर्नुपर्ने कार्यहरू देहायनुसार रहेका छन् :

१. कृषिसम्बन्धी नीति, योजना तथा कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन, अनुगमन र मूल्याङ्कन;

२. खाद्यान्न, नगदे बाली, औद्योगिक बाली (सजिवन तथा रबर प्लान्टसमेत), तरकारी र फलफूल खेतीको विकास तथा प्रवर्द्धन;

३. कृषि रसायन तथा माटोसम्बन्धी अनुसन्धान र प्रविधि विस्तार;

४. कृषि इन्जिनियरिङ र उन्नत कृषि औजारको अनुसन्धान, विकास तथा विस्तार;

५. बाली संरक्षण, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण;

६. कृषि प्रचार प्रसार तथा युवा कृषक कार्यक्रम;

७. कृषि नर्सरी तथा बीउ बिजनको विकास;

८. पशुपक्षी पालन तथा यसको विकास, व्यवस्थापन, नक्ससुधार, दाना र चरनको अनुसन्धान तथा विकास;

९. पशुचिकित्सा, औषधि उत्पादन तथा नियमन;

१०. दुग्ध र दुग्धपदार्थबाट बनेका वस्तुहरूको अनुसन्धान, विकास तथा बजार प्रवर्द्धन;

११. मत्स्यपालन र जलचरसम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान, विकास तथा बजार प्रवर्द्धन;

१२. माहुरी पालन तथा रेशम खेती;

१३. कृषिक्षेत्रको व्यवसायीकरण, औद्योगिकीकरण र कृषिजन्य वस्तुको बजार व्यवस्थापन तथा विस्तार;

१४. प्राङ्गारिक, जैविक तथा रासायनिक मल;

१५. खाद्य गुणस्तर निर्धारण, अनुसन्धान, नियन्त्रण तथा विस्तार;

१६. खाद्य, पशु तथा प्लान्ट क्वारेन्टाइन;

१७. कृषि क्षेत्रको बिउ, बिजन, बिरुवा, पशुपन्छी, माछा आदिको जात, नश्लको गुणस्तर निर्धारण, प्रमाणीकरण तथा नियमन;

१८. कृषि क्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण;

१९. खाद्य सुरक्षा;

२०. कृषि सूचना प्रणाली;

२१. कृषि वातावरण तथा विषादि व्यवस्थापन;

२२. प्राङ्गारिक खेती तथा प्राङ्गारिक प्रमाणीकरण;

२३. मासु तथा मासुजन्य पदार्थ र पशु छाला तथा अन्य पदार्थको विकास;

२४. कृषिसम्बन्धी जैविक विविधता र जैविक प्रविधि (Bio-technology) को विकास तथा विस्तार;

२५. फसल तथा पशु बिमा;

२६. कृषि वस्तु, सेवा र प्रविधिको सम्बद्धता, स्तरीयकरण तथा प्रमाणीकरण;

२७. कृषि तथा पशुसेवासम्बन्धी प्रयोगशालाको सम्बद्धतासम्बन्धी विषय;

२८. खाद्यान्नबाली र अत्यावश्यक वस्तुहरूको उत्पादन तथा बजार व्यवस्थापन;

२९. संयुक्त राष्ट्रसङ्घीय खाद्य तथा कृषि सङ्गठन, विश्व पशु स्वास्थ्य सङ्गठन, कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष तथा अन्तर्राष्ट्रिय कृषि संस्था;

३०. कृषि फार्म तथा कृषि केन्द्र;

३१. कृषिसम्बन्धी संस्थान, समिति तथा कम्पनी;

३२. नेपाल कृषि सेवाको सञ्चालन ।

(ग) कृषि विकास मन्त्रालयमा रहने कर्मचारी संख्या र कार्य विवरण :

(१) **दरबन्दी तेरिज**

क्र.सं.	पद	सेवा	समूह	स्वीकृत दरवन्दी
१	सचिव			१
२	सह सचिव	नेपाल कृषि	समूहिकृत नहुने	६
३	सह सचिव	नेपाल प्रशासन	प्रशासन	१
४	उप सचिव	नेपाल प्रशासन	प्रशासन	२
५	उप सचिव (लेखा)	नेपाल प्रशासन	लेखा	१
६	उप सचिव (कानून)	नेपाल कानून	न्याय	१
७	बरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ	नेपाल कृषि	एगृ.इको एण्ड मार्केटिङ्ग	१२
८	सिनियर स्टाष्टिकल अधिकृत	नेपाल आ.यो. तथा त.	तथ्याकं	२
९	व. बालि संरक्षण अधिकृत	नेपाल कृषि	बालि संरक्षण	१
१०	व. वागवानी विकास अधिकृत	नेपाल कृषि	वागवानी	१

क्र.सं.	पद	सेवा	समूह	स्वीकृत दरवन्दी
११	व. कृषि प्रसार अधिकृत	नेपाल कृषि	प्रसार	१
१२	वरिष्ठ कृषि अधिकृत	नेपाल कृषि	समूहिकृत नहुने (लाइभ/भेट)	५
१३	शाखा अधिकृत	नेपाल प्रशासन	प्रशासन	७
१४	लेखा अधिकृत	नेपाल प्रशासन	लेखा	३
१५	कृषि अधिकृत	नेपाल कृषि	समूहिकृत नहुने	५
१६	कृषि अधिकृत	नेपाल कृषि	समूहिकृत नहुने (लाइभ/भेट)	१
१७	कृषि अर्थ विज्ञ	नेपाल कृषि	एगृ.इको एण्ड मार्केटिङ्ग	१७
१८	कृषि प्रसार अधिकृत	नेपाल कृषि	प्रसार	४
१९	पशु विकास अधिकृत	नेपाल कृषि	ला. पो. एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट	२
२०	पशु चिकितसक	नेपाल कृषि	भेटेरीनरी	१
२१	खाद्य अनुसन्धान अधिकृत	नेपाल कृषि	खाद्य पोषण तथा गुण नियन्त्रण	१
२२	प्राविधिक सहायक	नेपाल कृषि	एगृ.इको एण्ड मार्केटिङ्ग	१०
२३	प्राविधिक सहायक	नेपाल कृषि	समूहिकृत नहुने	२
२४	नायब सुब्बा	नेपाल प्रशासन	सा. प्रशासन	१४
२५	लेखापाल	नेपाल प्रशासन	लेखा	४
२६	टाइपिष्ट ना.सु	नेपाल प्रशासन	सा. प्रशासन	१
२७	कम्प्युटर अपरेटर	नेपाल प्रशासन	सा. प्रशासन	६
२८	इलेक्ट्रीसियन	नेपाल इन्जिनियरिङ्ग		१
२९	फोटोकपि अपरेटर	विविध		१
३०	टेलिफोन अपरेटर	विविध		१
३१	खरिदार	नेपाल प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२
३२	प्लम्वर	नेपाल इन्जि		१
३३	हलुका सवारी चालक	इन्जिनियरिङ्ग	मेकानिकल	१३
३४	कार्यालय सहयोगी	नेपाल प्रशासन	सा. प्रशासन	१७
जम्मा				१४८

(२) **मन्त्रालयको संगठन संरचनाः**

यस मन्त्रालयको संगठन संरचना अनुसूची १ मा उल्लेख गरिएको छ ।

(३) **पदको कार्यविवरण :**

१. प्रशासन महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण

- निजामती कर्मचारी प्रशासनमा प्रशासनिक सुधार ल्याउन, अपनाउनु पर्ने नीति, नियम तर्जुमा गर्ने ।
- कर्मचारी प्रशासन सम्वन्धी (R to R) कार्य गर्ने ।
- आन्तरिक व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- जिन्सी व्यवस्थापनसम्बन्धी कार्य गर्ने ।

- आर्थिक प्रशासनसम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- मन्त्रालय र अन्तरगतका निकायहरूलाई कानूनी राय, परामर्श दिने ।
- मन्त्रालयस्तरबाट हुने निकायहरूका पदाधिकारीहरूको नियुक्ति तथा अवकाशसम्बन्धी कार्यहरू गर्ने ।
- मन्त्रालय अन्तरगतका कार्यालय र निकायहरूको प्रशासनिक कामकारवाहीको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरी उपयुक्त कारवाही गर्ने आफु अन्तर्गत कर्मचारीहरूको सुपरिवेक्षण गर्ने
- अधिकार प्रत्यायोजन भए बमोजिम अन्य कार्यहरु गर्ने ।

२. अनुगमन मूल्याकंन महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण (TOR)

- मन्त्रालय र अन्तर्गतका आयोजना तथा कार्यक्रमहरू र वैदेशिक सहायतामा संचालित आयोजनाहरूको कार्यक्रम संचालन तहदेखि नीतिगत तहसम्म समीक्षा अनुगमन एवं मूल्यांकन गर्ने, गराउने ।
- नियमित रूपमा (मासिक, द्वैमासिक, चौमासिक र बार्षिक) कार्य प्रगति स्थितिको समीक्षा गर्ने, गराउने र पृष्ठपोषण गर्ने ।
- कार्यक्रम तथा आयोजना सम्बन्धमा समय समयमा प्राप्त निर्देशनहरूको कार्यान्वयन र अन्तर निकाय समन्वय गर्ने, गराउने ।
- व्यवस्थापिका संसदसम्बन्धी कार्यहरू गर्ने, गराउने ।
- मातहतका निकायहरूबाट प्राप्त समस्या समाधानार्थ आवश्यक कारवाही गर्ने ।
- कृषिसम्बन्धी नीति कार्यान्वयनको अनुगमन तथा विश्लेषण एवं कृषिसम्बन्धी क्षेत्र/उपक्षेत्रको आर्थिक विश्लेषण कार्य गर्ने, गराउने ।
- कृषि क्षेत्रको योजना, अनुगमन तथा मूल्यांकनको लागि आवश्यक तथ्यांक एवं सूचना प्रवाह गर्ने ।
- आफु अन्तर्गत कर्मचारीहरूको सुपरिवेक्षण गर्ने ।
- अधिकार प्रत्यायोजन भए बमोजिम अन्य कार्यहरु गर्ने ।

३. खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण

- खाद्य सुरक्षा अनुगमनको लागि इकाइ गठन गरी कार्य गर्ने एवं Preliminary National and Sub-national level Food Balance Sheet Integrated Food Security Phase Classification सम्बन्धी प्रतिबेदनहरू तयारी तथा प्रकाशन गर्ने ।
- बाली उत्पादन तथा खाद्य आपूर्ति पूर्वानुमान जानकारी प्रणाली Early warning system को स्थापना गरी सुदृढ गर्दै लैजाने ।
- जिल्लाहरूमा खाद्य सुरक्षाका सूचकहरू निर्माण र जोखिम नक्साङ्कन गरी सो अनुसार खाद्य असुरक्षित क्षेत्र/समूहको पहिचान गर्ने ।
- खाद्य सुरक्षा सूचना संकलन ढाचाको विकास गरी तथ्याङ्क संकलन गर्न लगाउने ।
- खाद्य-सुरक्षा स्थितिको विश्लेषण गरी त्रैमासिक सूचना बुलेटिन प्रकाशन गरी वितरण गर्ने ।

- वातावरणीय ह्रास न्यूनीकरण तथा जैविक विविधता संरक्षण र सम्बर्द्धनसम्बन्धी नीति तथा मार्गदर्शन तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- जलवायु परिवर्तनबाट कृषि उत्पादन एवं उत्पादकत्वमा पर्ने असर विश्लेषण गरी अनुकूलनका लागि आवश्यक नीति निर्देशनहरू तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
- लैङ्गिक उत्तरदायी तथा समावेशी प्रकृतिका बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्न योजना महाशाखालाई पृष्ठपोषण गर्ने ।
- लैङ्गिक समविकासका लागि महिला कृषकहरूको सीप र ज्ञानमा अभिबृद्धि गरी कृषि उद्यमीको रूपमा विकसित गर्न उपयुक्त वातावरण तयार गर्ने ।
- जैविक विविधता संरक्षण र सम्बर्द्धनसम्बन्धी आवश्यक कार्य गर्ने ।
- कृषि वातावरण तथा समावेशीकरणसम्बन्धी मन्त्रालयको सम्पर्क विन्दुको रूपमा रही कार्य गर्ने ।
- Internalional Treaty on Plant Genetic Resurces for food and Agriculture (IPPGRFA) को food point को रूपमा कार्य गर्ने, Climate change Aloptation and Disaste Risk management in Agriculture Priority framework for Action 2011-2020 को कार्यान्वयन गर्ने ।
- आफु अन्तर्गत कर्मचारीहरूको सुपरिवेक्षण गर्ने ।
- अधिकार प्रत्यायोजना भए बमोजिम अन्य कार्यहरु गर्ने ।

४. **<u>योजना महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण</u>**

- कृषि विकाससम्बन्धी बार्षिक कार्यक्रम र बजेट तर्जुमा एवं समन्वय गर्ने
- कृषिसम्बन्धी जनशक्तिको वस्तुस्थिति अद्यावधिक गर्ने तथा जनशक्तिको क्षमता विकासका लागि उच्च अध्ययन तथा तालिमको व्यवस्था गर्ने गराउने ।
- रा.यो.आ., अर्थ मन्त्रालय र अन्य सम्बद्ध निकायसँग समन्वय गर्ने ।
- आफु अन्तर्गत कर्मचारीहरूको सुपरिवेक्षण गर्ने ।
- अधिकार प्रत्यायोजन भए बमोजिम अन्य कार्यहरु गर्ने ।

५. **<u>कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण</u>**

- वार्षिक रूपमा कृषि तथा पशुपंक्षी बजार, बालीनाली तथा पशुपंक्षी तथ्यांक संकलन विधिको विकासका लागि, निर्देशिका तयारी परिमार्जन, तालिम आदि सन्चालन गर्ने ।
- कृषि तथा पशुपंक्षी बजार, बालीनाली तथा पशुपंक्षी स्थिति निरीक्षण तथा वार्षिक द्वैमासिक बालीनाली तथा पशुपक्षी प्रतिवेदन प्रकाशन गर्ने ।
- अर्धवार्षिक, वार्षिक कृषि तथ्यांक संकलन, प्रशोधन, अनुगमन, अनुमान तथा प्रकाशन गर्ने ।
- Statistical Information on Nepalese Agriculture लागि तथ्यांक संकलन, अनुगमन, प्रशोधन गरी प्रकाशन गर्ने ।
- अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार संगठन (WTO) को वाली संरक्षणसँग सम्बन्धित प्रावधानहरूको अधिनमा रही वनस्पतिजन्य रोग तथा प्लाण्ट क्वारेन्टाइनसम्बन्धी ऐन नियमहरूलाई अन्तर्राष्ट्रिय वनस्पति संरक्षण अभिसन्धीसँग सामाञ्जस्य तथा अन्य सदस्य राष्ट्र सोसम्बन्धी ऐन नियमहरूसँग एकरूपता कायम गर्ने/गराउने

६. नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा प्रमुखको कार्यविवरण

- समयसापेक्ष कृषिसम्बन्धी नीति तथा आवधिक योजनाहरूको तर्जुमा, विश्लेषण तथा परिमार्जन गरी कार्यक्रम कार्यान्वयनमा समन्वय गर्ने ।
- कृषि क्षेत्रको विकासको लागि आयोजनाहरूको प्रस्ताव तयारी गरी विभिन्न निजी तथा वैदेशिक दातृ संस्थाहरूसँग कार्यगत समन्वय गर्ने ।
- आफु अन्तर्गत कर्मचारीहरूको सुपरीवेक्षण गर्ने ।
- अधिकार प्रत्यायोजन भए बमोजिम अन्य कार्यहरु गर्ने ।

(४) **मन्त्रालय अन्तर्गतका विभाग, केन्द्रीय निकाय, परिषद्, बोर्ड, समिति तथा संस्थानहरुको विवरणः**

केन्द्रीय निकाय

बीउ विजन गुणस्तर नियन्त्रण केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर ।
कृषि सूचना तथा संचार केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर ।
राष्ट्रिय कृषि अनुसन्धान तथा विकास कोष, सिंहदरवारप्लाजा, काठमाण्डौ ।

विभागहरु

कृषि विभाग, हरिहरभवन, ललितपुर ।
पशु सेवा विभाग, हरिहरभवन, ललितपुर ।
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग, बवरमहल, काठमाण्डौ ।

परिषद्

नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद, सिंहदरवार प्लाजा, काठमाण्डौ ।
नेपाल पशु चिकित्सा परिषद्, त्रिपुरेश्वर, काठमाण्डौ ।

वोर्ड

राष्ट्रिय दुग्ध विकास वोर्ड, पुल्चोक, ललितपुर ।
राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास वोर्ड, नयाँ वानेश्वर, काठमाण्डौ ।

कम्पनी

कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड, टेकू, काठमाण्डौ ।
राष्ट्रिय बीउ विजन कम्पनी लि., टेकु, काठमाण्डौ ।

संस्थान

दुग्ध विकास संस्थान, लैनचौर, काठमाण्डौ ।

समिति

कपास विकास समिति, खजुरा, बांके ।
कालीमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार विकास समिति, कालीमाटी, काठमाण्डौ ।
चन्द्रडाँगी बीउ बिजन तथा दुग्ध उत्पादन विकास समिति, झापा ।

(घ) **मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने सेवा, महाशाखा, शाखा, लाग्ने शुल्क र जिम्मेवार अधिकारी :**

नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा

क्र.सं	**सेवा सुविधाहरुको विवरण**	**आवश्यक पर्ने कागजात/प्रमाणहरु**	**लाग्ने समय**	**लाग्ने शुल्क**	**जिम्मेवार कर्मचारी / शाखा**	**गुनासो सुन्ने अधिकारी**	**कैफियत**
१	कृषि क्षेत्र सम्वन्धी अन्य निकायवाट तयार भएका नीतिहरुमा राय/सुझाव दिने ।	नीतिको मस्यौदा	२१ दिन भित्र	–	शाखा प्रमुख, कृषि नीति अनुसन्धान तथा विश्लेषण शाखा	महाशाखा प्रमुख	
२	कार्यविधिरनिर्देशिकाहरुमा राय/सुझाव दिने ।	कार्यविधि निर्देशिकाको मस्यौदा	२१ दिन भित्र	–	शाखा प्रमुख, कृषि नीति अनुसन्धान तथा विश्लेषण शाखा	महाशाखा प्रमुख	
३	कृषि क्षेत्रका विकास सम्वन्धी नीति वारेमा माग भएको जानकारी दिने ।	निवेदन	तुरुन्तै	–	शाखा प्रमुख, कृषि नीति अनुसन्धान तथा विश्लेषण शाखा	महाशाखा प्रमुख	
४	कृषि विकास रणनीति सम्वन्धी जिज्ञासाहरुलाई सम्वोधन गर्ने ।	–	५ दिन	–	शाखा प्रमुख, कृषि विकास रणनीति समन्वय शाखा	महाशाखा प्रमुख	

अनुगमन तथा मूल्यांकन महाशाखा

क्र.सं	**सेवा सुविधाहरुको विवरण ।**	**आवश्यक पर्ने कागजात/प्रमाणहरु**	**लाग्ने समय**	**लाग्ने शुल्क**	**जिम्मेवार कर्मचारी/ शाखा**	**गुनासो सुन्ने अधिकारी**	**कैफियत**
१	बार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पुस्तिका वितरण ।	कार्यालयको पत्र वा परिचयपत्र	तुरुन्तै	निःशुल्क	कृषि अर्थ विज्ञ, कार्यक्रम अनुगमन मूल्यांकन शाखा	महाशाखा प्रमुख	

कृषि व्यवसाय प्रबर्द्धन तथा तथ्यांक महाशाखा

क्र.सं	**सेवा सुविधाहरुको विवरण**	**आवश्यक पर्ने कागजात/प्रमाणहरु**	**लाग्ने समय**	**लाग्ने शुल्क**	**जिम्मेवार कर्मचारी /शाखा**	**गुनासो सुन्ने अधिकारी**	**कैफियत**
१	बार्षिक कृषि तथ्याङ्क पुस्तिका , द्वैमासिक वालीनाली तथा पशुपंक्षी स्थिति प्रतिवेदन र वार्षिक, अर्धवार्षिक कृषि तथ्यांक	-	तत्काल	तोकिए अनुसार	शाखा प्रमुख, कृषि तथ्यांक शाखा	महाशाखा प्रमुख	

क्र.सं	सेवा सुविधाहरुको विवरण	आवश्यक पर्ने कागजात/प्रमाणहरु	लाग्ने समय	लाग्ने शुल्क	जिम्मेवार कर्मचारी / शाखा	गुनासो सुन्ने अधिकारी	कैफियत
	वितरण/उपलब्ध गराउने ।						
२	कृषि संग सम्वन्धित तथ्याङ्कहरुको GIS द्वारा तयार गरिएको Digital Map सम्भव भए सम्म उपलब्ध गराउने ।	-	उपलब्ध पश्चात्	नि:शुल्क	शाखा प्रमुख, कृषि भौगोलिक सूचना तथा सूचना प्रविधि (GIS) शाखा	महाशाखा प्रमुख	
३	कृषि बीमा सम्बन्धी जानकारी उपलब्ध गराउने ।	-	तत्काल	नि:शुल्क	शाखा प्रमुख, कृषि व्यवसाय प्रबर्द्धन शाखा	महाशाखा प्रमुख	
४	कृषि व्यवसाय तथा बजार सम्बन्धी जानकारी उपलब्ध गराउने ।	-	तत्काल	नि:शुल्क	शाखा प्रमुख, कृषि व्यवसाय प्रबर्द्धन शाखा	महाशाखा प्रमुख	
५	अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार प्रवर्द्धन सम्बन्धी (Notification, IGC, BIMSTEC र SAFTA) जानकारी उपलब्ध गराउने	-	तत्काल	नि:शुल्क	शाखा प्रमुख, अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार प्रबर्द्धन शाखा	महाशाखा प्रमुख	
योजना महाशाखा							
क्र.सं	**सेवा सुविधाहरुको विवरण**	**आवश्यक पर्ने कागजात/प्रमाणहरु**	**लाग्ने समय**	**लाग्ने शुल्क**	**जिम्मेवार कर्मचारी/ शाखा**	**गुनासो सुन्ने अधिकारी**	**कैफियत**
१	कृषि सहकारी तथा गैह्र सरकारी संस्थाहरुको बारेमा जानकारी गराउने ।	-	तत्काल	नि:शुल्क	शाखा प्रमुख, कृषि सहकारी तथा गै. स. स. समन्वय शाखा	महाशाखा प्रमुख	
२	गैह्र सरकारी संस्थाहरुको दर्ताको लागि सिफारिस गर्ने ।	प्रस्तावित विधान र निवेदन पत्रहरु	७ दिन	नि:शुल्क	शाखा प्रमुख, कृषि सहकारी तथा गै. स. स. समन्वय शाखा	महाशाखा प्रमुख	
३	कृषि क्षेत्रमा हुने विपद्हरुको राहत व्यवस्थापन ।	क्षतिको प्रमाणित विवरण	३ महिना	नि:शुल्क	शाखा प्रमुख, दैवि प्रकोप तथा राहत व्यवस्थापन शाखा	महाशाखा प्रमुख	विभागहरुको समन्वयमा हुने
४	हेलो सरकार मार्फत् गुनासो व्यवस्थापन ।	प्रमाण सहितको उजूरी	तत्काल	नि:शुल्क	शाखा प्रमुख, दैवि प्रकोप तथा राहत व्यवस्थापन शाखा	महाशाखा प्रमुख	सम्वन्धित निकायको समन्वयमा

क्र.सं	सेवा सुविधाहरुको विवरण	आवश्यक पर्ने कागजात/प्रमाणहरु	लाग्ने समय	लाग्ने शुल्क	जिम्मेवार कर्मचारी / शाखा	गुनासो सुन्ने अधिकारी	कैफियत
							हुने
५	बजेट तथा कार्यक्रम सम्वन्धी जानकारी र निवेदनहरुको कार्यवाही तथा सहजीकरण।	माग र औचित्य खुलेको विवरण	निरन्तर	नि:शुल्क	शाखा प्रमुख, बजेट तथा कार्यक्रम शाखा	महाशाखा प्रमुख	

खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण महाशाखा

क्र.सं	सेवा सुविधाहरुको विवरण	आवश्यक पर्ने कागजपत्रहरु/प्रमाणपत्रहरु	लाग्ने समय	लाग्ने शुल्क	जिम्मेवार कर्मचारी/ शाखा/इकाई	गुनासो सुन्ने अधिकारी	कैफियत
१	**प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण स्वीकृति**		एक्काईस दिन	निःशुल्क	प्रमुख, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन शाखा	महाशाखा प्रमुख	**वा.सं.नि.२०५४ को अनुसूची १ मा उल्लेख भएका प्रस्तावहरुका लागि**
क	प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण कार्यसूची स्वीकृति	वातावरण संरक्षण नियमावली (वा.सं.नि) २०५४ को अनुसूची ३ अनुसारको ढाँचामा कार्यसूची पेश हुनु पर्ने।					
ख	प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदन स्वीकृति	वा.सं.नि.२०५४ को अनुसूची ५ अनुसारको ढाँचामा प्रतिवेदन पन्ध्र प्रति • वा.सं. नि. २०५४ को नियम ७ उपनियम २ अनुसार वातावरणीय परीक्षण प्रतिवेदनवारेमा राष्ट्रिय दैनिक समाचार पत्रमा प्रकाशित प्रस्ताव सम्बन्धी पन्ध्र दिने सूचनाको सक्कल प्रति • सम्बन्धित गा वि. स./न. पा.को सिफारिश पत्र	एक्काईस दिन	निःशुल्क	प्रमुख, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन शाखा		

क्र.सं	सेवा सुविधाहरुको विवरण	आवश्यक पर्ने कागजात/प्रमाणहरु	लाग्ने समय	लाग्ने शुल्क	जिम्मेवार कर्मचारी / शाखा	गुनासो सुन्ने अधिकारी	कैफियत
२	**वातावरणीय प्रभाव मूल्याँकन राय/प्रतिवेदन सहित वातावरण मन्त्रालयमा पठाउने**	वा.प्र.मू. प्रतिवेदनको दश प्रति	सात दिन	निस्शुल्क	प्रमुख, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन शाखा	महाशाखा प्रमुख	**वा.सं.नि.२०५४ को अनुसूची २ मा उल्लेख भएका प्रस्तावहरुका लागि**
क	वातावरणीय प्रभाव मूल्याँकनका लागि क्षेत्र निर्धारण	वा.सं.नि.२०५४ नियम ४ उपनियम अनुसार प्राप्त निवेदन	सात दिन	निस्शुल्क	प्रमुख, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन शाखा		
ख.	वातावरणीय प्रभाव मुल्याँकन कार्यसूची	वा.सं.नि.२०५४ को अनुसूची ४ अनुसार	सात दिन	निस्शुल्क	प्रमुख, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन शाखा		
ग.	वातावरणीय प्रभाव मूल्याँकन प्रतिवेदन	वा.सं.नि.२०५४ को अनुसूची ६ अनुसार	प्रतिवेदन एक्काईस दिन	निस्शुल्क	प्रमुख, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन शाखा		
३	रासायनिक मल आयात अनुमति पत्र प्रदान गर्ने ।	निवेदन, आयात गर्न चाहेको मलको विवरण , कम्पनी/फर्म दर्ता प्रमाण पत्र	७ दिन	निःशुल्क	शाखा प्रमुख , कृषि सामग्री व्यवस्थापन शाखा/कृषि प्रसार अधिकृत, कृषि सामग्री व्यवस्थापन शाखा	महाशाखा प्रमुख	
४	प्राङ्गारिक मल दर्ता /आयात गर्ने ।	निवेदन, मलको प्रयोगशाला विश्लेषण प्रतिवेदन, उद्योग/कम्पनी / फर्म दर्ता प्रमाणपत्र, आयात गर्न खोजिएको मल प्राङ्गारिक हो भनि प्रमाणित गर्ने प्रमाणपत्र ।	१ महिना देखि २ महिना सम्म	निःशुल्क	शाखा प्रमुख , कृषि सामग्री व्यवस्थापन शाखा /कृषि प्रसार अधिकृत , कृषि सामग्री व्यवस्थापन शाखा	महाशाखा प्रमुख	

(ङ) सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि

यस मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने सेवाको विवरण, लाग्ने दस्तुर तथा अवधिका बारे माथि बुँदा नं. (घ) मा उल्लेख गरिएकै छ । यस मन्त्रालय अन्तर्गतका गैरकर राजश्वका दरहरू निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ ।

१) मत्स्य विकास सेवा शुल्क :

सि.नं.	शिर्षक नं.	विवरण	दर (रू)	कैफियत
१.	१.१.०७.३०	**खाद्य कृषि क्षेत्रको आय**		
		(क) मत्स्य बीज		
		(१) फ्राई		
		● कमन कार्प / गोटा	०।२५	
		● चाइनिज कार्प / गोटा	०।२५	
		● मेजर कार्प / गोटा	०।२५	
		● सौन्दर्य माछा / गोटा	२।५०	
		(२) फिङ्गरलिङ्ग (२-३ इन्च)		
		● कमन कार्प / गोटा	०।७५	
		● चाइनिज कार्प / गोटा	०।७५	
		● स्थानीय मेजर कार्प / गोटा	०।७५	

		(३) फिङ्गरलिङ्ग (३ इन्च भन्दा बढी)		
		• कमन कार्प / गोटा	१।५०	
		• चाइनिज कार्प / गोटा	१।५०	
		• स्थानीय मेजर कार्प / गोटा	१।५०	
		(४) ह्याचलिङ्ग		
		• चाइनिज कार्प / लाख	२५००।-	
		• भाकुर / लाख	२५००।-	
		• रहु, नैनी / लाख	२०००।-	
		(ख) खाने माछा★/ के.जी. औषत मूल्य (कमन/ग्रास कार्प/भाकुर/सिल्भर/बिगहेड/रहु/नैनी/टिलापिया)	न्यूनतम १५०।-	

★**द्रष्टव्य :** खाने माछाको मूल्य जात र स्थान अनुसार फरक पर्ने भएकोले प्रस्तावित न्यूनतम दरमा नघट्ने गरी स्थानीय जिल्ला दररेटसमितिको निर्णय अनुसार कार्यान्वयन हुने ।

२) माटो तथा मलखाद परीक्षण सेवा शुल्क :

सि.नं	शिर्षक. नं.	विवरण	दर (रू)	कैफियत
१.	१.१.०७.३०	**खाद्य कृषि क्षेत्रको आय**		
		(क) माटो विश्लेषण		
		• प्राङ्गारिक पदार्थ विश्लेषण	१००।-	रसायन तथा अन्य विश्लेषण सामग्रीमा भएको मूल्य वृद्धिको अनुपातमा नयाँ दररेट निर्धारण गरिएको ।
		• माटोको पि.एच.विश्लेषण	१०।-	
		• टेक्स्चर विश्लेषण	३०।-	
		• नाइट्रोजन विश्लेषण	८०।-	
		• विरूवाले प्राप्त गर्ने फोस्फरस विश्लेषण	१००।-	
		• विरूवाले प्राप्त गर्ने पोटासियम विश्लेषण	८०।-	
		• सूक्ष्मतत्व विश्लेषण : बोरोन, मोलिब्डेनम (प्रति तत्व)	४००।-	
		• जिन्क, आइरन, कपर, म्याङ्गनिज (प्रति तत्व)	२५०।-	
		(ख) रासायनिक मल विश्लेषण		
		• कुल नाइट्रोजन विश्लेषण	३००।-	रसायन तथा अन्य विश्लेषण सामग्रीमा भएको मूल्य वृद्धिको अनुपातमा नयाँ दररेट निर्धारण गरिएको ।
		• नाइट्रेट नाइट्रोजन विश्लेषण	३००।-	
		• एमोनिकल नाइट्रोजन विश्लेषण	१५०।-	
		• कुल फोस्फरस विश्लेषण	५००।-	
		• फ्रयाक्सनल फोस्फरस (पानीमा घुलनशील, साइट्रीक एसिडमा घुलनशील, साइट्रीक एसिड अघुलनशील फस्फोरस विश्लेषण)	१२००।-	

सि.नं	शिर्षक. नं.	विवरण	दर (रू)	कैफियत
		● पोटास (STPB तरिका)	६५०।-	
		● पोटास (फ्लेम फोटोमिटर तरिका)	४००।-	
		(ग) प्राङ्गारिक मल विश्लेषण		
		● कुल नाइट्रोजन विश्लेषण	४५०।-	नयाँ दररेट निर्धारण गर्न आवश्यक भएको ।
		● कुल फोस्फरस विश्लेषण	५००।-	
		● पोटास (फ्लेम फोटोमिटर तरिका)	४००।-	
		● चिस्यान विश्लेषण	२०।-	
		● प्राङ्गारिक कार्वन विश्लेषण	१२०।-	
		● पि.एच. विश्लेषण	१२।-	

★★द्रष्टव्य :

क. कृषक आफैंले ल्याएको वा जिल्ला कृषि विकास कार्यालय/ कृषि विभाग अन्तर्गतका फार्म केन्द्रहरू वा अन्य सरकारी कार्यालय वा सरकारी स्वामित्वमा रहेका संस्थानहरूबाट आएका नमूना विश्लेषण शुल्कमा ७५% छुट दिने ।

ख. अध्ययन अनुसन्धान कार्यकालागि विद्यार्थी वा विश्वविद्यालयका सम्बन्धित अध्येताले अध्ययन केन्द्र वा विश्वविद्यालयको सम्बन्धित विभागको सिफारिस पत्र पेश गरेमा नमूना विश्लेषण शुल्कमा ५०% छुट दिने ।

३) बीउ विजन परीक्षण तथा सेवा शुल्क :

सि.नं.	शिर्षक नं.	विवरण	दर (रू)	कैफियत
१	१.१.७.३०	**खाद्य कृषि क्षेत्रको आय**		
		• उमारशक्ति परीक्षण	२२९।-	
		• शुद्धता परीक्षण	१७४ ।-	
		• चिस्यान परीक्षण	१५४ ।-	
		• टेट्राजोलियम टेस्ट	२८९।-	
		• भिगर परीक्षण	२३२।-	
		• बीउको स्वास्थ्य परीक्षण	३५१।-	
		• जातीय शुद्धता परीक्षण क)बायोकेमिकल्स टेस्ट ख) ग्रो आउट टेस्ट ग) इलेक्टोफोरेसिस	- - -	यी परीक्षणहरू प्रयोगशालामा प्रचलनमा नरहेकाले हटाउने ।
		• १००० दाना तौल	११०।-	
		• बीउ नमूना लिए वापत शुल्क	२१४ प्रति नमुना	
		• खेत निरीक्षण	३२० प्रति हे.	
		• बीउ प्रमाणीकरण	१०० प्रति मे. टन	

४) फलफूल विरूवाको मूल्य :

(क) विभिन्न फलफूलको कलमी विरूवाः

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	
१	१.१.७.३०	स्याउ	२	२-३	४०।-
२		नासपाती	१-२	२-३	४०।-
३		आरू	१-२	१.५-३	३५।-
४		आरूवखडा	१-२	१.५-३	३५।-
५		चेरी	१-२	१.५-३	३५।-
६		खुर्पानी	१-२	१.५-२.५	३५।-
७		कागजीवदाम	१-२	१-२	३५।-
८		हलुवावेद	१-२	१.५-२.५	४०।-
९		कटुस	१-२	१-२	४५।-
१०		ओखर (दाँते)	१-२	१-२	५०।-
११		पिकानट (चुचे ओखर)	१-२	१-२	५०।-
१२		लप्सी	१-२	२-४	५०।-
१३		फ्लावरिङ्ग पिच	१-२	१.५-३	३५।-
१४		किवि	१-२	१-२	१००।-
सि.नं.	**शिर्षक नं.**	**फलफूलको नाम**	**उमेर (वर्ष)**	**उचाई (फिट)**	
१५		सुन्तला	१-२	१.५-२.५	३५।-
१६		जुनार	१-२	१.५-२.५	३५।-
१७		कागती	१-२	१	३५।-

१८		निबुवा	१-२	१-२	३५।-
१९		भोगटे	१-२	१-२	३५।-
२०		चाक्सी	१-२	१-२	३५।-
२१		बिमिरो	१-२	१-२	३५।-
२२		किन्नो	१-२	१.५-२.५	३५।-
२३		मुन्तला	१-२	०.७५-१.५	५०।-
२४		आँप (अविहायात)	१-२	१.५-३	१००।-
२५		आँप (अम्रपाली र मल्लिका)	१-२	१.५-३	७५।-
२६		आँप (अन्य जात)	१-२	१.५-३	४५।-
२७		लिचि	१-२	१-२	४०।-
२८		केरा (तन्तु प्रजनन)	१	१-२	१५।-
२९		अम्बा	१-२	१.५-२.५	२५।-
३०		अमला	१-२	१-२	३०।-
३१		एभोकाडो	१-२	१.५-३	४०।-
३२		सपोटा	१-२	२	३०।-
३३		लौकाट	१-२	१-२	३०।-
३४		जैतुन	१-२	१-२	४०।-
३५		फीजुवा	१-२	१-२	२५।-

(ख) विभिन्न फलफूलको बिजु विरूवाः

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	दर (रू)
१	१.१.७.३०	ओखर (दाँते)	१-३	१-२	२५।-

२		पिकानट (चुचे ओखर)	१-२	१-२.५	२५।-
३		कागजीवदाम	१-२	१.५-२.५	२५।-
४		कटुस	२	१.५-२.५	२५।-
५		किवि	१-२	१-२	५०।-
६		सुन्तला	१-२	१.५-२.५	२०।-
७		कागती	१-२	१-१.५	२०।-
८		निबुवा	१-२	१-२	२०।-
९		चाक्सी	१-२	१-२	२०।-
१०		रूखकटहर	१	१-२	२०।-
११		अम्बा	१-२	१-२	१०।-
१२		अमला	१-२	१-२	१०।-
१३		काफल	१-२	१-२	१०।-
१४		सरीफा	१-२	१-२	१०।-
१५		एभोकाडो	१-२	१-२	२५।-
सि.नं.	**शिर्षक नं.**	**फलफूलको नाम**	**उमेर (वर्ष)**	**उचाई (फिट)**	**दर (रू)**
१६		बयर	१-२	१-२	१०।-
१७		बेल	१-२	१-२	१०।-
१८		जैतुन	१-२	१-२	१०।-
१९		काजु	१-२	१.५-२.५	२०।-
२०		सुपारी	१-२	१-२	२०।-
२१		मेवा बर्णशंकर (पोली ब्याग)	६ महिना	१-१.५	१५।-
२२		मेवा स्थानीय (पोली ब्याग)	६ महिना	१-१.५	१०।-

२३		कफी	८ महिना	१-२	१०।-
२४		कफी (पोली ब्याग)	-	१-२	१५।-
२५		मेकाडिमियानट	१-२	१-२	३०।-
२६		नरिवल	१-२	१-२	१२०।-

(ग) विभिन्न फलफूलको कटिङ (जरावाल) बिरूवाः

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	
					दर (रू)
१	१.१.७.३०	अनार	१	१.५-२.५	५०।-
२		अंगुर	१	१.५-२.५	१५।-
३		अंजिर	१	१.५-२.५	१५।-
४		हेजलनट	१-२	१.५-२.५	१५।-
५		जैतुन	१-२	१-२	२०।-
६		भुइँ ऐँसेलु(स्ट्रवेरी) रनर पोली ब्याग	३-६ महिना	१	१५।-
७		भुइँकटहर	४ महिना	०.७५-१.५	१०।-
८		केरा (सकर्स)	३-६ महिना	१-२	१५।-

(घ) स्क्रिन घर (Screen House)भित्र उत्पादित प्रमाणीकरण गरेको सुन्तलाजात फलफूलको कलमी बिरूवाः

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	
					दर (रू.)
१	१.१.७.३०	सुन्तला	१.५-२.५	१.५-२.५	१२५।-

२		जुनार	१.५-२.५	१.५-२.५	१२५।-

(ङ) विभिन्न फलफूलको रूटस्टक बिरूवा:

सि.नं.	शिर्षक नं.	फलफूलको नाम	उमेर (वर्ष)	उचाई (फिट)	दर (रू)
१	१.१.७.३०	स्याउ	१-२	१-२	१०।-
२		ईडी मयल	१-२	१-२	१०।-
३		क्रेब एप्पल	१-२	१-१.५	१०।-
४		किवि	१-२	१-२	३०।-
५		जैतुन	१-२	१-१.५	१०।-
६		आरू (स्थानीय)	१-२	१-१.५	१०।-
७		चेरी	१-२	१.५-३	१०।-
८		हलुवावेद	१-२	१-२	१०।-
९		हाडे ओखर	१-२	१-२	१५।-
१०		लप्सी	१-२	१.५-२.५	१५।-
११		आँप	१-२	१-२	१०।-
१२		तिनपाते सुन्तला	१-२	१-१.५	१०।-
१३		सिट्रेन्ज	१-२	१-१.५	१०।-
१४		ज्यामिर	१-२	१-१.५	१०।-

५) पशु स्वास्थ्य सेवा शुल्क :

(क) पशु स्वास्थ्य परीक्षण सेवा शुल्क (पशु सेवा केन्द्र/उपकेन्द्रमा बाहेक)

सि.नं.	शिर्षक नं.	विवरण	दर (रू)
१.	१.१.०७.३०	खाद्य कृषि क्षेत्रको आय	
		१. गाई भैंसीको राजस्व दस्तुर	१०।-
		२. हात्ती, घोडा, बाँदर, अन्य वन्यजन्तुको राजस्व दस्तुर हात्ती, घोडा, बाँदर, अन्य वन्यजन्तुको पोष्ट मार्टमा राजस्व दस्तुर	५०।- २००।-
		३. भेडा बाखा खरायोको राजस्व दस्तुर भेडा बाखा खरायोको पोष्ट मार्टममा राजस्व दस्तुर	५।- २५।-
		४. संगुर वंगुरको राजस्व दस्तुर संगुर वंगुरको पोष्ट मार्टममा राजस्व दस्तुर	५।- २५।-
		५. कुखुरा हाँस अन्य पंक्षीको राजस्व दस्तुर कुखुरा चरा हाँस अन्य पंक्षीको पोष्ट मार्टममा राजस्व दस्तुर	५।- १०।-
		६. कुकुर विरालोको राजस्व दस्तुर	२५।-
		७. एक्सरे राजस्व	१००।-
		८. अल्ट्रासाउण्ड	२००।-
		९. मेजर अपरेशन	२००।-
		१०. माइनर अपरेशन	१५।-

ख) भ्याक्सिनको मूल्य :

सि.नं.	शिर्षक नं	विवरण	दर (रू)
१.	१.१.०७.३०	खाद्य कृषि क्षेत्रको आय	
		१. एच एस एरोसोल भ्याक्सिन मात्रा ५०	९०।-
		२. रानिखेत आइ २ मात्रा १००	४०।-

ग) रोग निदान (प्रयोगशाला) सेवा शुल्क (पशुसेवाकेन्द्र/उपकेन्द्रमा बाहेक) :

सि.नं	शिर्षक नं.	विवरण	दर (रू)
	१.१.०७.३०	खाद्य कृषि क्षेत्रको आय	
क)		व्याक्टेरियल परिक्षण	
		• कल्चर सेन्सेटिभिटी	५०।-
		• मास्टाइटिस	२५।-
ख)		गोबर परिक्षण	१०।-
ग)		रूटिन पिसाब परीक्षण	१०।-
घ)		रगत परिक्षण	

		● टि.सी., डि.सि. इ.एस. आर.	५०।-
		● हेमोग्लोबिन	३०।-
		● पि.सि.भि.	३०।-
ङ)		बायोकेमिकल परीक्षण	१००।-
च)		सेरोलोजिकल परीक्षण	१००।-
छ)		हिस्टोप्याथोलोजिकल परीक्षण	५०।-
ज)		भाइरोलोजी परीक्षण	
		● रेपिड टेष्ट	२०।-
		● एच.ए / एच.आइ.	३०।-
		● मलिकुलर टेष्ट	३००।-

६) तालिम तथा प्रसारका भौतिक सामग्रीको सेवा शुल्क :

क.सं.	**शिर्षक नं.**	**विवरण**		**दर (रू)**
१	१.१.०७.३०	सरकारी क्षेत्रको अन्य आय		
		(क)	तालिम कक्ष प्रति दिन	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	१०००।-
			(आ) गैह्र सरकारी	२०००।-
		(ख)	सभा कक्ष प्रति दिन	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	१५००।-
			(आ) गैह्र सरकारी	३०००।-
		(ग)	क्षेत्रीय कृषि तालिम/पशु सेवा तालिम केन्द्रहरूको आवास प्रति दिन	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	५०।-

क्र.सं.	शिर्षक नं.	विव रण	क्र.सं.	
			(आ) गैह्र सरकारी	१००।-
		(घ)	कृषि तालिम/पशु सेवा तालिम निर्देशनालयको आवास प्रति दिन	
			(अ) तालिमी	५०।-
			(आ) अन्य सबै निकायका अधिकृत/कर्मचारी	१०० ।-
		(ङ)	ओभरहेड प्राजेक्टर प्रति दिन	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	५००।-
			(आ) गैह्र सरकारी	१०००।-
		(च)	मल्टिमिडिया प्रति दिन	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	१००० ।-
			(आ) गैह्र सरकारी	२५००।-
		(छ)	मिनिवस प्रति दिन ईन्धन र चालकको दै.भ्र.भत्ता सम्बन्धित निकायले बेहोर्ने	
			(अ) कृषि विकास मंत्रालय अन्तर्गत बाहेक अन्य सरकारी निकाय	३०००।-
			(आ) गैह्र सरकारी	४०००।-

७) घाँसका बीउ विजन तथा पशुपन्छी उत्पादन र बिक्री बितरण सेवा

क.घाँसका बीउ विजन तथा शुक्ष्म जैबिक मल बिक्री बितरण सेवा शुल्क

क्र.सं.	शिर्षक नं.	घाँसको बीउ, बेर्ना, स्लीप तथा सेट्स विवरण	इकाई	
				दर (रू)
१	१.१.७.३०	जै	के.जी.	४०।-
२		बर्षिम	के.जी.	२५०।-

३		भेच	के.जी.	१०० ।-
४		काउपी, बोडी, केराउ, भटमास	के.जी.	१००।-
५		सप्तल	के.जी.	२००।-
६		ज्वाईन्ट भेच	के.जी.	७५।-
७		स्टाईलो(कुक, सिएट,पाल्पा)	के.जी.	५५०।-
८		स्टाईलो(हमाटा, स्क्याब्रा)	के.जी.	२००।-
९		स्टाईलो (कटिङ)	के.जी.	२५०।-
१०		मेलासेस	के.जी.	१५०।-
११		सेतो /रातो क्लोभर	के.जी.	७००।-
१२		राई घाँस	के.जी.	३५०।-
१३		पास्पालम	के.जी.	२५०।-
१४		कक्सफुट	के.जी.	५००।-
१५		टलफेस्क्यु	के.जी.	३५०।-
१६		टियोसेन्टी	के.जी.	१००।-
१७		डेस्मोडियम	के.जी.	२००।-
१८		सेन्ट्रो / सिराट्रो	के.जी.	१५०।-
१९		दिनानाथ एक बर्षिय	के.जी.	६०।-
२०		दिनानाथ बहु बर्षिय	के.जी.	१२०।-
२१		वाजरा	के.जी.	८०।-
२२		सुडान	के.जी.	८०।-
२३		ल्याव ल्याव वीन	के.जी.	६०।-
२४		भल्भेट वीन	के.जी.	६०।-
२५		सनहेम्प	के.जी.	१५०।-
२६		फुर्चा	के.जी.	५००।-
२७		कोते	के.जी.	८००।-
२८		ढिम्ची	के.जी.	५५०।-

२९		बुकि	के.जी.	३००।-
३०		ग्लाईसिन	के.जी.	१००।-
३१		वीनकेसिया	के.जी.	२५०।-
३२		सेन्टुरियन	के.जी.	६०।-
३३		डिस्मेन्थस	के.जी.	१५०।-
३४		इपिल इपिल/टाँकी	के.जी.	१५०।-
३५		मेन्डुला	के.जी.	१००।-
३६		मेडिक्स	के.जी.	१२०।-
३७		यराचिस पिन्टोई	के.जी.	१५०।-
३८		लोटस/ट्राईफोलियम स्पेसिज	के.जी.	४००।-
३९		बदामे घाँस स्लीप	स्लीप	१।-
४०		पारा घाँस स्लीप	स्लीप	१।-
४१		ग्रिन लिफ डेस्मोडियम स्लीप	स्लीप	१।-
४२		नेपिएर सेट्स	सेट्स	१।५०
४३		ग्वाटेमाला	सेट्स	२।-
४४		अम्रिसो	गानो	२।-
४५		कम्फी	गानो	१।-
४६		गिनी/सिग्नल	सेट्स	०।५०
४७		बडहर/राईखन्यू/दुधिलो/निमारो(१-२ बर्षको)	गोटा	१०।-
४८		अन्य डालेघाँसका बीरूवा (१-२ बर्षको)	गोटा	७।-
४९		कुड्जु	के.जी.	१५०।-
५०		जुनेलो	के.जी.	८०।-
५१		सेटेरिया	के.जी.	२५०।-
५२		रोड्स	के.जी.	२५०।-
५३		लुसर्न	के.जी.	२५०।-
५४		अन्य डालेघाँसका बीउहरू	के.जी.	१५०।-
५५		अन्य घाँसका बीउहरू	के.जी.	१५०।-

५६		सुक्ष्म जैविक मल		
५६.१		● २०० ग्राम	प्याकेज	२५।-
५६.२		● १०० ग्राम	प्याकेज	१५।-
५६.३		● ५० ग्राम	प्याकेज	७।५०
५६.४		● ४० ग्राम	प्याकेज	६।-

ख. पशुपन्छी उत्पादन र बिक्री बितरण सेवा शुल्क :

क.सं.	**शिर्षक नं.**	**विवरण**	**इकाई**	**दर (रू)**
		याक नाक विक्री वितरण		
१	१.१.७.३०	६ महिना देखि १बर्ष सम्मको याक	प्रति गोटा	५०००।-
२		६ महिना देखि १बर्ष सम्मको नाक	प्रति गोटा	६५००।-
३		१ बर्ष देखि २ बर्ष सम्मको याक	प्रति गोटा	१००००।-
४		१ बर्ष देखि २ बर्ष सम्मको नाक	प्रति गोटा	१२०००।-
५		२ बर्ष देखि ३ बर्ष सम्मको याक	प्रति गोटा	३००००।-
६		२ बर्ष देखि ३ बर्ष सम्मको नाक	प्रति गोटा	२५०००।-
		बंगुरका पाठापाठी विक्री वितरण		
७		२० देखि ४५ दिन सम्मको	प्रति गोटा	२५००।-
८		४६ देखि ६० दिन सम्मको	प्रति गोटा	३०००।-
९		६१ देखि ९० दिन सम्मको	प्रति गोटा	३५००।-
१०		बंगुर कलिङ जिवित तौल★★★	प्रति के.जी.	१००।-
		प्राकृतिक गर्भाधानको लागि साँढे विक्री वितरण		
११		० देखि १२ महिना सम्मको	प्रति गोटा	२४००।-
१२		१३ महिना देखि १८ महिना सम्मको	प्रति गोटा	३०००।-
१३		१९ महिना देखि २४ महिना सम्मको	प्रति गोटा	४०००।-

१४		२५ महिना देखि ३० महिना सम्मको	प्रति गोटा	५०००।-
१५		३१ महिना देखि ३६ महिना सम्मको	प्रति गोटा	६०००।-
पशु प्रजनन सेवा				
१६		प्राकृतिक गर्भाधान भैंसीमा	प्रति पटक	१००।-
१७		प्राकृतिक गर्भाधान गाईमा	प्रति पटक	७५।-
१८		प्राकृतिक गर्भाधान बाखामा	प्रति पटक	२५।-
१९		कृ.ग. गाई भैंसीमा	प्रति पटक	२५।-
दुध विक्री वितरण★★★				
२०		भैंसीको दुध	प्रति लिटर	५०।-
२१		गाईको दुध	प्रति लिटर	४०।-
२२		नाकको (चौरी) दुध	प्रति लिटर	१५०।-
बोका बाखा विकी वितरण				
२३		प्रजननको लागी बोका	प्रति के.जी.	२००।-
२४		प्रजननको लागी पाठी	प्रति के.जी.	१५०।-
२५		बाखा/पाठी कलिङ★★★	प्रति के.जी.	१००।-
२६		बोका कलिङ★★★	प्रति के.जी.	१५०।-
भेडा थुमा विक्री वितरण				
२७		प्रजननको लागी थुमा (कागे भेडा) जिवित	प्रति के.जी.	२५०।-
२८		प्रजननको लागी थुमा (बरूवाल भेडा) जिवित	प्रति के.जी.	१५०।
२९		प्रजननको लागी बरूवाल/क्रस पाठी जिवित	प्रति के.जी.	१२५।-
३०		बरूवाल/क्रस भेडा कलिङ जिवित★★★	प्रति के.जी.	१००।-
३१		बरूवाल भेडाको उन★★★	प्रति के.जी.	८०।-

३२		क्रस भेडाको उन★★★	प्रति के.जी.	९०।-
३३		उन्नत भेडाको उन★★★	प्रति के.जी.	१००।-
३४		याक/नाकको उन पू.★★★	प्रति के.जी.	२५०।-
३५		याक/नाकका उन चिर्पा★★★	प्रति के.जी.	३००।-

★★★द्रष्टब्य : पशु र पशुजन्य वस्तुहरूको मूल्य स्थान अनुसार फरक पर्ने भएकोले न्यूनतम दरमा नघट्ने गरी स्थानीय जिल्ला दररेट समितिको निर्णय अनुसार कार्यान्वयन हुने ।

ग. पशु विकास फार्म, पोखरा तर्फका उत्पादनहरूको मूल्य****

क्र.स.	शिर्षक नं	उत्पादित सामाग्रीको विवरण	इकाई	दर(रू)
क	१.१.७.३०	**पशु पंक्षीको दाना**		
१		कुखुरा		
		• लेयर्स/ब्रीडर नं १	प्रति के.जी.	४०।५०
		• लेयर्स/ब्रीडर नं २	प्रति के.जी.	३३।५०
		• लेयर्स/ब्रीडर नं ३	प्रति के.जी.	३५।-
२		गाइभैसीको दाना	प्रति के.जी.	२६।-
३		प्रजनन्को राँगो/साँढेको दाना	प्रति के.जी.	२७।-
४		बंगुरको पाठापाठीको दाना	प्रति के.जी.	४०।-
५		छुट्याएको बंगुरको पाठापाठीको दाना	प्रति के.जी.	३२।-
६		बंगुर माउको दाना	प्रति के.जी.	३०।५०
ख		**कुखुरा पालन तर्फ**		
१		कुखुराको भाले	के.जी.	२५०।००

२		कुखुराको पोथी	के.जी.	१६०।-
३		कुखुराको फुल	गोटा	
४		• मझौला	गोटा	६।५०
५		• चर्केको	गोटा	५।-
६		• फर्टायल	गोटा	१०।-
७		**कुखुराको चल्ला**		
७.१		• एक दिने	गोटा	३०।-
७.२		• दुइ हप्ते	गोटा	३५।-
७.३		• तीन हप्ते	गोटा	५०।-
७.४		• चार हप्ते	गोटा	६५।-
७.५		• पाँच हप्ते	गोटा	८०।-
७.६		• छ हप्ते	गोटा	९५।-
७.७		• सात हप्ते	गोटा	१२०।-
७.८		• आठ हप्ते	गोटा	१३५।-
७.९		• नौ हप्ते	गोटा	१५५।-
७.१०		• दश हप्ते	गोटा	१७५।-
७.११		• एघार हप्ते	गोटा	२००।-
७.१२		• बाह हप्ते	गोटा	२२५।-
८		**कुखुराको मल**	के.जी.	४।-
ग		**बंगुर पालन तर्फ**		
१		४५ दिन सम्मको	प्रति गोटा	२८००।-
२		४६ देखि ६० दिनसम्मको	प्रति गोटा	३५००।-

३		६१ देखि ९० दिन सम्मको	प्रति गोटा	४०००।-
४		प्रजनन् अयोग्य बंगुरको पाठापाठी	प्रति के.जी.	३००।-
५		प्रजनन् अयोग्य बंगुर (ठूलो)	प्रति के.जी.	८०।-
६		प्रजनन् अयोग्य बंगुर (छतौरो)	प्रति के.जी.	१२०।-
७		बंगुरको मल	प्रति के.जी.	२।४०
घ		**भेडा पालन तर्फ**		
१		भेडाको थुमा (साँढ) प्रजनन् योग्य	प्रति के.जी.	३००।-
२		छतौरा भेडी (हगेट)	प्रति के.जी.	३००।-
३		बुढी भेडी (प्रजनन् अयोग्य)	प्रति के.जी.	१८०।-
४		भेडाको मल	प्रति के.जी.	४।-
५		भेडाको उन	प्रति के.जी.	४०।-
ङ		**भैंसी पालन तर्फ**		
१		भैंसी मल	प्रति के.जी.	२।४०
२		भैसी दुध	प्रति लिटर	५०।-
३		विगौती दुध	प्रति लिटर	२०।-
४		भैसीँमा प्राकृतिक गर्भाधान सेवा	प्रति पटक	१५०।००
च		**चरन तथा घाँसेबाली तर्फ**		
१		वहुवर्षिय घांसको वेर्ना	प्रति गोटा	०।५०
छ		**पोखरा मोडेल डेरी तर्फ**		
१		दुध(प्रशोधित)	प्रति लिटर	७०।-
२		खुवा	प्रति के.जी.	४५०।-
३		पनिर	प्रति के.जी.	५००।-

४		दही	प्रति के.जी.	८०।-

★★★★द्रष्टव्य : पशु, पन्छी र पशुपन्छीजन्य उत्पादनहरू र दानाको मूल्यदरलाई न्यूनतम कायम गरी स्थानीय जिल्ला दररेटसमितिको निर्णय अनुसार कार्यान्वयन हुने ।

८)खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण सम्बन्धी सेवाका क्षेत्रहरू तथा सेवा शुल्क :

सि.नं.	शिर्षक नं.	विवरण	दर
१	१.१.०७.३०	खाद्य कृषि क्षेत्रको आय (विश्लेषण दस्तुर)	
		Melamine test	१०००।-
		Methanol test	१०००।-
		Formalin test	१०००।-
		Hydroxy-methyl furfural (HMF)	१०००।-
		Antibiotic/Veterinary drug Residue (per residue)	५००।-
		Heavy metal per parameter	५००।-
		Verification of Lactometer	५००।-
		Water Activity	५००।-
		Ethanol	५००।-

(च) निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी,

यस मन्त्रालयबाट निर्णय गर्दा "सरकारी निर्णय प्रक्रिया सरलीकरण निर्देशिका, २०६५" लाई परिपालन गर्ने गरिएको छ । माननीय मन्त्रीज्यू र मन्त्रालयका सचिवस्तरबाट हुने निर्णय टिप्पणी प्रक्रिया अवलम्वन गर्ने गरिएको छ । अधिकार प्रत्यायोजन भएबमोजिम महाशाखा प्रमुख र शाखा प्रमुखहरूबाट निर्णय हुने गरिएको छ । विषयवस्तुअनुसार कतिपय निर्णय पत्रमा नै तोकआदेश गरी गर्ने गरिएको । नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्मा निर्णयका लागि पठाउनु पर्ने तोकिएका विषयहरू विभागीय मन्त्रीबाट स्वीकृति भएपश्चात प्रस्ताव गरी पठाउने गरिन्छ ।

(छ) **निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी**

यस मन्त्रालयबाट गरिएका निर्णयउपर उजुरी गर्नु परेमा निर्णय गर्ने अधिकारीभन्दा एक तह माथिका अधिकारी समक्ष उजुरी गर्नुपर्नेछ । प्रचलित कानुनले नै तोकेका विषयमा सोही बमोजिम नै हुनेछ ।

(ज) सम्पादन गरेको कामको विवरण

यस मन्त्रालयबाट यस आ.व. २०७२।०७३ मा सम्पादन गरिएका कामका विवरणहरू:

(१) २०७२ साउन देखि २०७२ असोज सम्म सम्पादन गरिएका कामको विवरण:

वजेट वक्तव्य विवरण अनुसूची २ मा उल्लेख गरिएको छ ।

(झ) सूचना अधिकारी र प्रमुखको नाम, पद :

प्रमुखको नाम र पद : श्री उत्तम कुमार भट्टराई, सचिव

सम्पर्क नं. ०१-४२११८०८

सूचना अधिकारी : टीकाराम शर्मा, वरिष्ठ कृषि अर्थ विज्ञ

सम्पर्क नं. ०१-४२११६६५

ईमेल : trsharma@moad.gov.np

सहायक सूचना अधिकारी : प्रविण पौडेल, शाखा अधिकृत

सम्पर्क नं. ०१-४२११६६५

ईमेल : prabeen.poudel@gmail.com

(ञ) **ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकको सूची**

कृषि विकास मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र रही कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने प्रचलित नीति (ऐन, नियमावली, आदेश, निर्देशिका, कार्यविधि, मार्गदर्शन एवं अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि, सम्झौताहरू निम्न बमोजिम रहेका छन् :-

(१) ऐनहरू

(१) जलचर ऐन, २०१७

(२) खाद्य ऐन, २०२३

(३) दाना पदार्थ ऐन, २०३३

(४) बीउ विजन ऐन, २०४५

(५) जीवनाशक विषादि ऐन, २०४८

(६) सहकारी ऐन, २०४८

(७) नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद् ऐन, २०४८

(८) राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड ऐन, २०४८

(९) राष्ट्रिय चिया तथा कफी विकास बोर्ड ऐन, २०४९

(१०) राष्ट्रिय सहकारी विकास बोर्ड ऐन, २०४९

(११) पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५

(१२) पशु बधशाला र मासु जाँच ऐन, २०५५

(१३) नेपाल पशुचिकित्सा परिषद् ऐन, २०५५

(१४) बिरूवा संरक्षण ऐन, २०६४

(१५) कृषि तथा पशुधन बीमा लेख, २०६९

(२) नियमावलीहरू

(१) दाना पदार्थ नियमावली, २०४१

(२) सहकारी नियमावली, २०४९

(३) जीवनाशक विषादि नियमावली, २०५०

(४) पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा नियमावली, २०५६

(५) खाद्य नियमावली, २०५७

(६) पशु बधशाला र मासु जांच नियमावली, २०५७

(७) नेपाल पशुचिकित्सा परिषद नियमावली, २०५७

(८) बीउ विजन नियमावली, २०६९

(३) आदेशहरू

(१) कपास विकास समिति (गठन) आदेश, २०३७

(२) पशु आहारा उत्पादन विकास समिति (गठन) आदेश, २०४१

(३) चन्द्रडाँगी बीउ विजन तथा दुग्ध विकास समिति (गठन) आदेश, २०५२

(४) बर्डफ्लु रोग नियन्त्रण आदेश, २०५२

(५) रासायनिक मल (नियन्त्रण), आदेश, २०५५

(६) कालिमाटी फलफूल तथा तरकारी बजार विकास समिति (गठन) (तेश्रो संशोधन) आदेश, २०६३

(४) नीतिहरू

(१) दीर्घकालीन कृषि योजना प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्नेसम्बन्धी नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था, २०५०

(२) राष्ट्रिय बीउ विजन नीति, २०५६

(३) राष्ट्रिय चिया नीति, २०५७

(४) राष्ट्रिय मल नीति, २०५८

(५) राष्ट्रिय कफी नीति, २०६०

(६) सिंचाई नीति, २०६०

(७) राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१

(८) कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति, २०६३

(९) कृषि जैविक विविधता नीति, २०६३

(१०) दुग्ध बिकास नीति, २०६४

(११) पक्षीपालन नीति, २०६८

(१२) खर्क नीति, २०६८ (Rengeland Policy, 2012)

(१३) पुष्प प्रवर्द्धन नीति, २०६९

(१४) कृषि यान्त्रिकरण नीति, २०७०

(५) निर्देशिकाहरू

(१) साना सिंचाई विशेष कार्यक्रम

(२) सहकारी खेतीमा आधारित साना सिंचाई स्कीम कार्यक्रम

(३) कृषि उपज बजार स्थलको व्यवस्था तथा सञ्चालन सम्बन्धी निर्देशिका, २०५३ (संशोधन सहित)

(४) खाद्य पोषण सुरक्षा अभियान कार्यक्रम अन्तर्गत रासायनिक मल तथा बीउ विजनमा ढुवानी अनुदान सहुलियत उपलब्ध गराउने कार्यको निर्देशिका, २०५९

(५) प्रयोगशालाहरूको सःशुल्क सेवा सम्बन्धी कार्यान्वयन निर्देशिका, २०५९/६०

(६) कृषि क्षेत्रको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन निर्देशिका, २०६०

(७) कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय अन्तर्गत करार तथा साझेदारी कार्यक्रम-सञ्चालन निर्देशिका, २०६१

(८) कृषि बिकास योजना, जनकपुरको साना सिंचाई (स्यालो ट्यूबवेल) कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका, २०६४

(९) हिउँदे हाइब्रीड मकै क्षति राहत निर्देशिका, २०६७

(१०) हिउँदे हाइब्रीड मकै क्षति प्रभावित क्षेत्रमा Shallow Tubewell कार्यान्वयन निर्देशिका, २०६७

(११) प्राङ्गारिक मल अनुदान निर्देशिका, २०६८

(१२) प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनको सामूहिक प्रमाणीकरणका लागि आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली निर्देशिका, २०६९

(१३) प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनको सहभागीतामूलक गुणस्तर निर्धारण प्रणाली सञ्चालन सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६९

(१४) बीउ विजनको दीर्घकालिन राष्ट्रिय सोच, २०७० (National Seed Vision, 2013-2025)

(६) कार्यविधिहरू, मार्गदर्शन, बीमा आदि

(१) कृषि क्षेत्रको निक्षेपण सम्बन्धी कार्य सञ्चालन कार्यविधि, २०५९

(२) कृषि फार्म/केन्द्रहरूको दोहोरो मार्ग व्यवस्थापन प्रणाली तथा अतिरिक्त कार्यक्रम सञ्चालन कोष सम्बन्धी कार्यविधि, २०६०

(३) कर्णाली अञ्चलका ५ वटै जिल्लाहरू तथा मुस्ताङ्ग जिल्लाबाट उत्पादित स्याउको लागि कार्टुन तथा ढुवानी अनुदान नर्म्स एवम् कार्यविधि, २०६६ (संशोधन सहित)

(४) कर्णाली अञ्चलका प्रत्येक जिल्ला तथा सोलुखुम्बुबाट सिमी ढुवानी अनुदान नर्म्स तथा कार्यविधि, २०६६

(५) सामुदायिक बीउ बैंक स्थापना सम्बन्धी कार्यविधि, २०६६

(६) मौरी गोला उपहार कार्यक्रमको कार्यविधि, २०६६

(७) बुटवल कृषि उपज थोक बजार सञ्चालन कार्यविधि, २०६७

(८) अभियानमुखी सुन्तलाजात बगैचा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यविधि

(९) अभियानमुखी प्याज कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०६८

(१०) अभियानमुखी मकै तथा भटमास कार्यक्रम कार्यविधि

(११) अभियानमुखी मत्स्य कार्यक्रम कार्यविधि

(१२) श्रोत संरक्षण प्रविधि प्रदर्शनी कार्यक्रम कार्यविधि

(१३) सहकारी संघ/संस्थालाई उपलब्ध गराउने अनुदान एवम् भन्सार महसुलमा छुट सुविधा सिफारिस सम्बन्धी कार्यविधि, २०६८

(१४) प्राङ्गारिक तथा जैविक मल नियमन कार्यविधि, २०६८

(१५) कृषकहरूलाई उन्नत बीउ विजन खरीद मूल्यमा अनुदान उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०६८

(१६) बीउ आलु आत्मनिर्भर कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०६८ तथा रष्टिक स्टोर निर्माणमा अनुदान सम्बन्धी नर्मस्

(१७) कृषि यान्त्रिकरण तथा पशुधन उद्योग स्थापनामा पूँजीगत अनुदान तथा भन्सार मिनाहा र मूल्य अभिवृद्धि कर छुट सुविधा सिफारिस सम्बन्धी कार्यविधि, २०६९

(१८) राष्ट्रिय प्राङ्गारिक कृषि सम्बन्धी प्रदायक निकायको सम्बन्धन प्रदान गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको कार्यविधि, २०६९

(१९) प्राङ्गारिक कृषि उत्पादन निर्यातका लागि प्रमाणीकरण शुल्क अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था सम्बन्धी कार्यविधि, २०६९

(२०) प्राङ्गारिक कृषि उत्पादनको सहभागितामूलक गुणस्तर निर्धारण प्रणाली सञ्चालन सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०६९

(२१) बाली तथा पशुपंक्षी बीमा निर्देशन, २०६९

(२२) सुन्तलाजात फलफूल बगैंचा दर्ता कार्यविधि

(२३) अदुवा बेसार प्रदर्शन कार्यक्रम सम्बन्धी कार्यविधि तथा नर्मस्

(२४) उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजना, आयोजना व्यवस्थापन कार्यालय नर्मस्

(२५) लेख रचनाको पारिश्रमिक परिमार्जन सम्बन्धी नर्मस्

(२६) प्लाष्टिक पोखरी निर्माण कार्यविधि, २०७०

(२७) अभियानमूलक भकारो सुधार कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(२८) सर्भे सभिर्लेन्स कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(२९) शित भण्डार निर्माणका लागि अनुदान उपलव्ध गराउने सम्बन्धी कार्यविधि, २०७०

(३०) कृषि यान्त्रिकरण अनुदान परिचालन कार्यविधि, २०७०

(३१) कृषि सहकारी संस्थालाई कृषि उपज खरिद बिक्रीका लागि अनुदान वितरण कार्यविधि, २०७०

(३२) अभियानमूलक समस्या निदान कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(३३) नमूना आई. पि. एम. गाउँ स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७०

(३४) अभियानमुखी तेलहन बाली उत्पादन आयोजनाको कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(३५) कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि स्वीकृती, २०७०

(क) मध्य पहाडी वृहत्तर मकै उत्पादन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(ख) सहायक बाली (Minor Crop) प्रवर्द्धन कार्यक्रम, कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(ग) जुट खेती विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(घ) उखु खेती विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(ङ) रबर खेती विस्तार तथा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(च) मुसुरो उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०६८ (पहिलो संशोधन, २०७०)

(३६) बीउ आलु आत्मनिर्भर कार्यक्रम कार्यविधि, २०६८ (प्रथम संशोधन, २०७०)

(३७) युवा रोजगार प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(३८) व्यावसायिक बेमौसमी तरकारी उत्पादन पकेट कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका, २०७०

(३९) अदुवा प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(४०) अलैंचीको रोग व्यवस्थापन तथा नर्सरी स्थापना कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७०

(४१) प्याजको शित भण्डार निर्माण कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(४२) स्याउ आत्मनिर्भर कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०६८ (पहिलो संशोधन, २०७०)

(४३) सुन्तला बगैंचा सुदृढिकरण अभियान कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(४४) गुणस्तरिय बीउ उत्पादन कृषक पाठशाला संचालन नर्मस् एवं कार्यविधि (प्राविधिक पक्ष)

(४५) सुन्तलाजात फलफूल सम्बन्धी नर्मस्, २०७०

(४६) साना सिंचाई विशेष कार्यक्रम कार्यान्वयन निर्देशिका (पहिलो संशोधन, २०७०)

(४७) तालिम/गोष्ठि संचालन तथा जनरल प्रकाशन सम्वन्धी आर्थिक नर्मस् परिमार्जन

(४८) आयोजनाका कृयाकलाप कार्यान्वयन नर्मस् (उच्च मूल्य कृषि वस्तु विकास आयोजना)

(४९) विभिन्न प्रतियोगिताको नर्मस् संशोधन सम्बन्धमा

(५०) घाँस बालीको व्यवसायिक बीउ उत्पादन तथा वजारीकरण कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७०

(५१) कृषि विकास योजना जनकपुरवाट संचालित कार्यक्रमहरूको कार्य संचालन निर्देशिका, २०६८ (पहिलो संशोधन, २०७०)

(५२) कृषकस्तर पशुपालन व्यवहारिक तालिम संचालन कार्यविधि, २०७० (पशुपंक्षी फार्ममा संचालन हुने)

(५३) ग्रामिण युवा स्वरोजगार प्रवर्द्धन पशु विकास कार्यक्रम कार्यविधि, २०६४ (पहिलो संशोधन, २०७०)

(५४) मिल्क एनालाईजर वितरण कार्यविधि, २०७०

(५५) पशु आहारा विकास राष्ट्रिय अभियान कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७०

(५६) गाई भैंसीको वंश सुधार, संरक्षण एवं मासु उत्पादनको लागि पाडा हुर्काउने कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७०

(५७) पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(५८) व्यावसायिक साक्षरता कक्षा (तालिम) संचालन सम्बन्धी आर्थिक नर्मस्

(५९) पशु स्वास्थ्य कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(६०) मौरी, च्याउ, रेशम कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(६१) मत्स्य विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(६२) बाली उत्पादनोपरान्त क्षति न्यूनीकरण तथा गुणस्तरीय कृषि वस्तु उत्पादनको लागि कृषक, कृषक समूह, कृषि सहकारी तथा कृषि उद्यमीहरूलाई अनुदान उपलव्ध गराउने सम्वन्धी कार्यविधि, २०७०

(६३) यूवा लक्षित कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि, २०७०

(६४) सामुदायिक पोष्ट हार्भेष्ट सेवा केन्द्र स्थापना सम्वन्धी वित्तिय संस्थाको साझेदारीमा ब्याज अनुदान परिचालन कार्यविधि, २०७०

(६५) लघुवित्त/सहकारी संस्थासँगको साझेदारीमा कृषि औजार, उपकरण खरिद तथा संचालन गर्न ब्याज अनुदान परिचालन कार्यविधि, २०७०

(६६) सामुदायिक कृषि यान्त्रिकरण सेवा केन्द्र सम्बन्धी कार्यविधि, २०७०

(६७) यूवा लक्षित पशुपंक्षी बजार प्रवर्द्धन कार्यक्रम कार्यविधि, २०७०

(६८) राष्ट्रपति उत्कृष्ट कृषक कार्यक्रम कार्यानवयन कार्यविधि, २०७१

(६९) बाली तथा पशुधन वीमाको प्रिमियम अनुदान उपलब्ध गराउने निर्देशिका, २०७०

(ट) आम्दानी, खर्च तथा आर्थिक कारोबारसम्बन्धी अद्यावधिक विवरण :

(१) २०७२ साउन देखि २०७२ असोज महिनासम्मको खर्चको फाटबारी अनुसूची ३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

(ठ) अघिल्लो आर्थिक वर्ष (२०७०।०७१) मा संचालित कार्यक्रम तथा आयोजनाहरू :

(१) वैदेशिक सहायतामा संचालित आयोजनाहरुको संक्षिप्त विवरण:

कार्यक्रम/आयोजना	**दातृ निकाय**	**शुरु मिति**	**समाप्त हुने मिति**	**कार्यक्रम लागु भएका जिल्ला**	**कूल लागत** (युयस $)
व्यवसायिक कृषि तथा व्यापार आयोजना (PACT)	World Bank	नोवेम्वर, २००९	जुन, २०१८	७५ वटै जिल्ला ।	८१.८५ मिलियन (अतिरिक्त लगानी सहित)
एकिकृत जलश्रोत व्यवस्थापन आयोजना (IWRMP)	World Bank	२०६५/६६		पूर्वाञ्चलः झापा, सुनसरी मध्यमाञ्चलः वारा , पर्सा पश्चिम,मध्यपश्चिम र सुदुरपश्चिमका सवै जिल्लाहरु	६.२ मिलियन
जलवायु प्रकोप समुत्थान निर्माण आयोजना (PPCR)	World Bank	२०७०/७१	२०७६/७७	२५ पूर्वाञ्चल : झापा, मोरङ्ग, सुनसरी, धनकुटा, संङ्खुवासभा, सप्तरी, सिराहा	६ मिलियन

				मध्यमाञ्चल : वारा, महोत्तरी, काभ्रे, दोलखा, चितवन, धादिङ्ग पश्चिमाञ्चल : मुस्ताङ्ग,कास्की, पाल्पा, रुपन्देही मध्यपश्चिमाञ्चलः बाकें,दाङ्ग,सुर्खेत, रुकुम, जुम्ला सुदुरपश्चिमः दार्चुला, डोटी, कैलाली	
रानी, जमरा, कुलरिया सिंचाई आयोजना	World Bank	२०६९/७०	२०७५/७६	१ कैलाली	२.७ मिलियन
उच्च पहाड कृषि व्यावसाय तथा जिविकोपार्जन आयोजना (HIMALI)	ADB	२०६७/६८	२०७४/७५	१० जुम्ला, मुगु, हुम्ला, डोल्पा, मुस्ताङ्ग,मनाङ्ग, सोलुखुम्वु,संङ्गखुवासभा, रसुवा, दोलखा	३० मिलियन
साना तथा मझौला कृषक आयस्तर वृद्दि आयोजना (RISMFP)	ADB	२०६७/६८	२०७४/७५	१० मध्यपश्चिम : बाकें, बर्दिया,दाङ्ग,सुर्खेत, दैलेख सुदुरपश्चिमः कैलाली, डोटी, डडेलधुरा ,बैतडी, दार्चूला	३३ मिलियन
समुदाय व्यर्वस्थित सिंचित (कृषि)(CMIASP)	ADB	२०६२/६३	२०७५/७६	पूर्वाञ्चलको सुनसरी र मध्यमाञ्चलको भक्तपुर वाहेक सवै ३३ जिल्ला ।	५ मिलियन
उच्च मूल्य कृषि बस्तु विकास आयोजना (HVAP)	IFAD	२०६७/६८	सन २०१५/१६	१० मध्यपश्चिम : सुर्खेत, दैलेख, सल्यान,	१८.९ मिलियन

				जाजरकोट, कालिकोट, जुम्ला, मुगु, हुम्ला र डोल्पा सुदुरपश्चिम : अछाम	
किसानका लागि **उन्नत वीउ विजन कार्यक्रम** (KUBK)	IFAD	२०६९/७०	२०७५/७६	६ पश्चिमाञ्चलः गुल्मी , अर्घाखाचीं मध्यपश्चिमाञ्चलः रुकुम, रोल्पा, सल्यान , प्युठान	५२ मिलियन
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा आयोजना (AFSP)	GAFSP	२०७०/७१	२०७५/७६	मध्यपश्चिम र सुदुरपश्चिमका उच्च पहाडी ५ जिल्ला वाहेक अन्य १९ जिल्ला	५७.५ मिलियन
घर वगैचा कार्यक्रम (Home Garden) Phase IV	SDC	२०७१/७२	२०७४/७५	२० रामेछाप, ओखलढुङ्गा,खोटाङ्ग,सिन्धुली, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा, दाङ्ग, रोल्पा, सल्यान, बर्दिया, कैलाली, वैतडी, डडेलधुरा, डोटी, अछाम, दैलेख, जाजरकोट,कालीकोट, जुम्ला	२.८ मिलियन

(ड) **मन्त्रालयको वेभसाइट :**

www.moad.gov.np

(ढ) सूचनाहरू प्रकाशन सम्बन्धमा :

यस मन्त्रालयबाट प्रकाशन गरिने सूचनाहरू मन्त्रालयको वेभसाइट र सूचना बोर्डमा प्रकाशन गर्ने गरिन्छ । विज्ञापन तथा कतिपय सूचनाहरू पत्रपत्रिका लगायतका संचार माध्यमबाट प्रकाशन तथा प्रसारण गर्ने गरिन्छ । यस मन्त्रालयबाट नियमित रूपमा प्रकाशन गरिने पत्रिका तथा बुलेटिन कार्यक्रमहरूको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

१) स्टास्ट्रीकल इनफरमेसन अन नेल्पीज एग्रीकल्चर
२) द्वैमासिक बालीनाली तथा पशु पंक्षी
३) प्राङ्गगारिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन
४) एग्रीकल्चर एटलस अफ नेपाल
५) वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन /सासकिय सुधार र सुशासन
६) कृषि नीतिहरुको संगालो
७) राष्ट्रपति उत्कृष्ट कृषक कार्यक्रम कार्यानवयन कार्यविधि, २०७१
८) बाली तथा पशुधन वीमाको प्रिमियम अनुदान उपलब्ध गराउने निर्देशिका, २०७०
९) कृषि विकास मन्त्रालयको वुलेटिन (चौमासिक)

(ण) सूचना माग गरेको र सूचना दिएको विवरण

सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, नियमबमोजिम यस मन्त्रालयबाट सूचना माग गरेको र सो अनुसार सूचना दिएको विवरण निम्नानुसार रहेको छ ।

२०७२ साउन महिनामा माग भएको सूचनाको विवरण

क्र.सं.	सूचना माग भएको विवरण	सूचनाको संक्षिप्त विवरण	कैफियत
१	कृषि अनलाईन वैकुण्ठ प्रसाद भण्डारी मिति २०७२।४।२१	प्याक्ट आयोजना निर्देकमा काज सरुवा निर्णयको प्रति	मिति २०७२।४।२२ मा निवेदनकले माग भएको विवरण उपलव्ध गराईएको
२	म्याग्दी अर्गानिक कृषक समुह अध्यक्ष जगत लाङघाली मिति २०७२।४।२४	अनुदान स्वरुप निवेदन दिएकोमा हाल के कसो कारवाही भएको छ ।	निवेदनकले माग भएको विवरण उपलव्ध गराईएको

२०७२ भदौ महिनामा माग भएको सूचनाको विवरण

क्र.सं.	सूचना माग भएको विवरण	सूचनाको संक्षिप्त विवरण	कैफियत
१	डोमा चौधरी, प्रा.स., पोष्ट हार्भेष्ट व्यवस्थापन निर्देशनालय ललितपुर मिति २०७२।५। १६	जेष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्धारा गरिएको वढुवाको निर्णयको प्रतिलिपि	मिति २०७२।४।२२ मा निवेदनकले माग भएको विवरण उपलव्ध गराईएको
२	रासदेव यादव, प्रा.स., जि.कृ.वि.का. मन्थली, रामेछाप मिति २०७२।५। १६	जेष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्धारा गरिएको वढुवाको निर्णयको प्रतिलिपि	मिति २०७२।६।२२७ मा निवेदनकले माग भएको विवरण उपलव्ध गराईएको

२०७२ असोज महिनामा माग भएको सूचनाको विवरण

क्र.सं.	सूचना माग भएको विवरण	सूचनाको संक्षिप्त विवरण	कैफियत
१	काशीराम पाण्डे, प्रा.स., पोष्ट हार्भेष्ट व्यवस्थापन निर्देशनालय ललितपुर मिति २०७२।५। १६	जेष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्धारा गरिएको वढुवाको निर्णयको प्रतिलिपि	मिति २०७२।४।२२ मा निवेदनकले माग भएको विवरण उपलव्ध गराईएको
२	रासदेव यादव, प्रा.स., जि.कृ.वि.का. मन्थली, रामेछाप मिति २०७२।५। १६	जेष्ठता र कार्यसम्पादन मूल्याङ्कनद्धारा गरिएको वढुवाको निर्णयको प्रतिलिपि	मिति २०७२।६।२२७ मा निवेदनकले माग भएको विवरण उपलव्ध गराईएको

अनुसूची १
(क)
कृषि विकास मन्त्रालयको संगठन संरचना

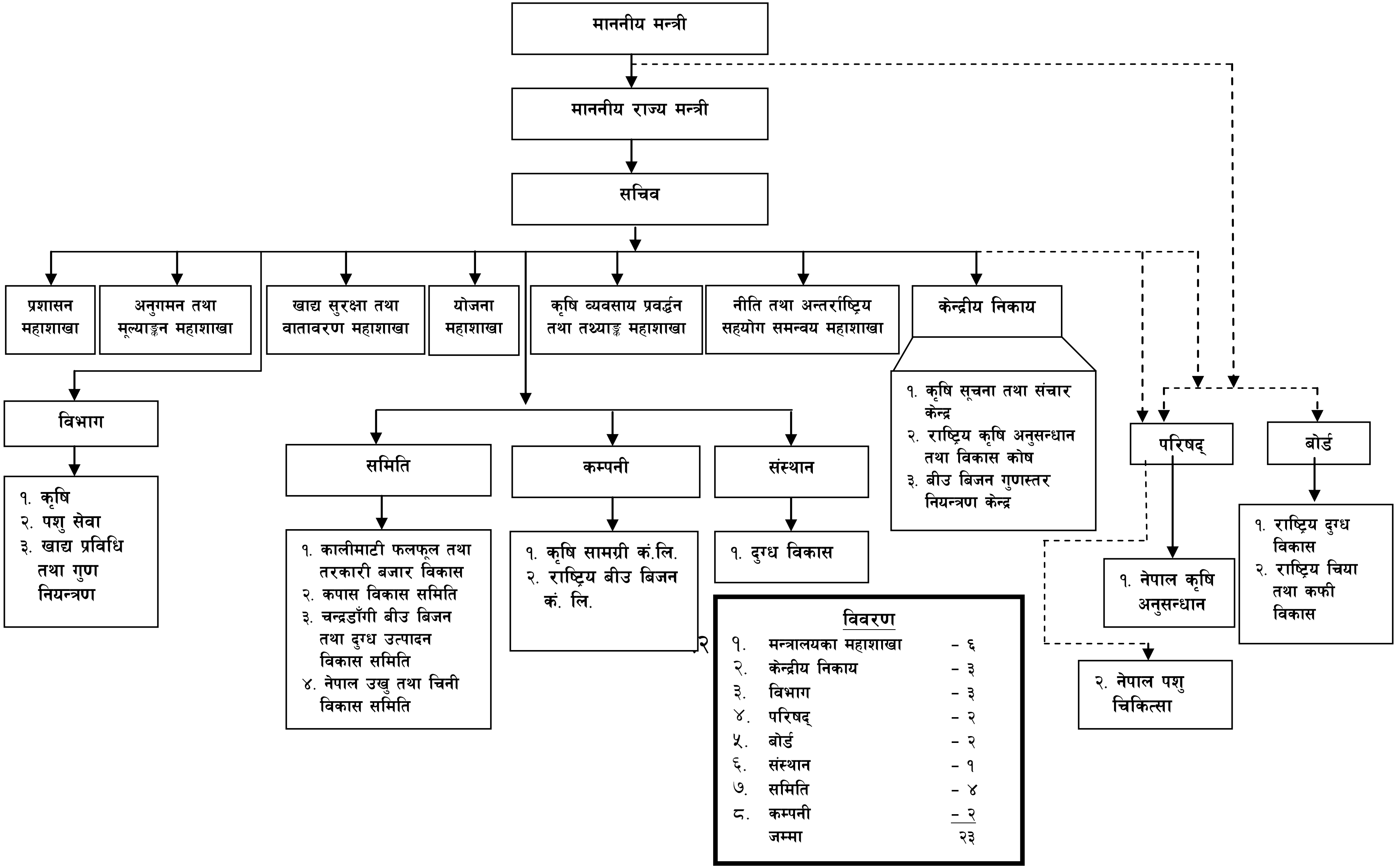

विवरण

१.	मन्त्रालयका महाशाखा	- ६
२.	केन्द्रीय निकाय	- ३
३.	विभाग	- ३
४.	परिषद्	- २
५.	बोर्ड	- २
६.	संस्थान	- १
७.	समिति	- ४
८.	कम्पनी	- २
	जम्मा	२३

अनुसूची २

वजेट वक्तव्य

आ.व. २०७२/७३ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित नीति तथा कार्यक्रमकोप्रगति प्रतिवेदन

प्रतिवेदन अवधिः २०७२ भाद्र महिना सम्म

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
५४	तराई मधेशका १२ जिल्लाहरुमा धान उत्पादनको पकेट क्षेत्र विकास गरिनेछ।	• धान उत्पादनको बिस्तृत सम्भाब्यता अध्ययन , धानको नमुना ब्लक बनाउने। • सेवा केन्द्र स्तरीय घुम्ती तालिम संचालन। • माटो नमुना संकलन एवं जाँच। • प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन मार्फत चैते धानको क्षेत्र बिस्तार। • चैते धानको उत्पादकत्वमा बृद्धि।	बाली बिकास निर्देशनालय, माटो ब्यवस्थापन निर्देशनालय, कृषि बिभाग	कृषि बिकास मन्त्रालय, सिंचाई बिभाग	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• सिंचाई बिभागको समन्वयमा १३ जिल्लामा चैते र बर्षे धान उत्पादन बिशेष पकेट क्षेत्र छनौट हुने । • ५ हेक्टरका नमुना ब्लक १३ वटा बनाईएको हुने। • धान उत्पादन बिशेष पकेट क्षेत्रमा १३ पटक माटोको जाँच भै माटोको खाद्य तत्वको मात्रा जानकारी भै पोषक तत्व प्रयोगमा सहजता हुने। • ५००० हे. मा चैते उन्नत धानको क्षेत्र बिस्तार हुने। • चैते धानको पकेट क्षेत्रमा ४.० बाट ५.० मे.टन प्रति हेक्टर उत्पादकत्व पुगेको हुने। • धानको पकेट क्षेत्र भएका गा.वि.स.हरुमा कृषि प्रविधिकहरुको ब्यवस्था भएको हुने।	• यस कार्यक्रम संचालको लागि बाली विकास निर्देशनालयवाट Guideline तयार गर्ने कार्य भइरहेको।

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
११४	कृषि प्रसार सेवालाई पचहतरै जिल्लामा प्रभावकारी ढङ्गले सन्चालन गर्ने।	• कृषि प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • कर्णाली अञ्चल कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालयन गर्ने। • घर बगैंचा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • अनुगमन मुल्याङ्कन योजना अनुसार कृषि प्रसार कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी अनुगमन गर्ने।	कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• ७५ जिल्लामा कृषि प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने। • ७५ जिल्लामा पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने। • ७ जिल्लामा जिल्लाम कर्णाली अञ्चल कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालयन भएको हुने। • २० जिल्लामा घर बगैंचा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने।	• ५८ जिल्लाहरुले कृषि प्रसार कार्यक्रम स्वीकृत गराई संचालन गरिरहेको । पछिल्लो समयमा बन्द लगायतका कारण बाँकी जिल्लाहरुको कार्यक्रम स्वीकृतिमा ढिलाई भएको भएतापनि कार्यक्रम कार्यान्वयनको तयारी कार्य गरिरहेका। • ७५ जिल्लामा पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको जस अन्तर्गत पशुपंक्षी उपचार ९३.२ हजार, पशुपंक्षी खोप सेवा ४४.७ हजार र प्रयोगशाला सेवा १०.७ हजार संपन्न भएको र २९९३४ पशुहरुमा कृत्रिम गर्भाधान कार्य भएको। • ७ वटै जिल्लामा कर्णाली अञ्चल कृषि विकास कार्यक्रम स्वीकृत भइ

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
						• अनुगमन मूल्याङ्कन योजना अनुसार कृषि प्रसार कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन भएको हुने।	कार्यक्रम संचालनको क्रममा रहेको। • तरकारी विकास निर्देशनालयबाट घर बगैंचा कार्यक्रम स्वीकृतीका लागि सम्वन्धित २० जिल्ला (महोत्तरी, खोटांग, धनुषा , रामेछाप, ओखलढुंगा , सिन्धुली, सिराहा , बर्दिया , दांग, जुम्ला , रोल्पा , सल्यान, दैलेख , जाजकोट , कालिकोट, कैलाली , डडेल्धुरा, बैतडी , अछाम , डोटी)मा पठाइएको । • सम्वन्धित सबै निकायहरुलाई आ-आफ्नो अनुगमन मूल्याङ्कन कार्ययोजना बनाई कार्यान्वयन गर्न निर्देशन दिइएको।
११४	कृषि सुचना प्रसारका लागि मोवाईल फोनको उपयोग गर्न प्रोत्साहन गर्ने।	• कृषि सूचना प्रसारका लागि मोवाईल एप्स तयार भएको हुने। • कृषि सूचना प्रसारका लागि	कृषि सूचना तथा सञ्चार केन्द्र, जलवायु प्रकोप समुत्थान	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• कृषि सूचना प्रसारका लागि मोवाईल एप्स तयार भएको हुने। • ८ जिल्लामा कृषि सूचना प्रसारका लागि मोवाईल फोन बितरण भएको	• मोवाईल एप्सको दरभाउपत्र सूचना आह्वान भइ दरभाउ पत्र प्राप्त भएको। • मोवाईल फोनको

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
		मोवाईल फोन बितरण गर्ने।	निर्माण आयोजना			हुने।	स्पेसिफिकेशन तयार गर्ने कार्य भैरहेको तथा किसान सिमकार्ड जारी गर्ने सम्वन्धमा नेपाल टेलिकम संग अन्तिम समझौता गर्ने प्रकृयामा रहेको।
११४	मौलिक कृषिजन्य पदार्थको जगेर्नाकासाथै खाद्य सुरक्षाका लागि उत्पादन बृद्धि गर्ने गरी कृषि अनुसन्धान गर्ने	• Crossing, Generation lines, Initial Evaluation Ttrail (IET), Co-ordinated Varietal Trial (CVT), Farmers Field Trial (FFT), Outreach Verification, recommendation • टिस्यू कल्चर प्रविधिवाट Apical Meristem काटी विरुवा बनाईने। • खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने।	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद, नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा, खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण माहाशाखा	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• सिंचित/असिंचित क्षेत्रका लागि १/१ जात र मसिना (सुगन्धित) धानको एक जात उन्मोचन भएको हुने। • बर्णशंकर मकैको २ जात उन्मोचन भएको हुने। • आलुको पूर्व मूल बीउ (PBS)-१७५००० दाना उत्पादन भएको हुने। • बंगुरको पाठापाठी (संख्या)-११००	• सिंचित क्षेत्रको लागि धानको जात राधा १४ को प्रस्तावना पेश भएको । • असिंचित क्षेत्रको लागि धानको राधा १३ जात अनुमोदन, उन्मोचन तथा दर्ता उपसमितिबाट सिफारिस भएको। • सुगन्धित धान १ को प्रस्तावना पेश भएको । • रामपुर हाईब्रिड मकै ४ र रामपुर हाईब्रिड मकै ६ जात अनुमोदन, उन्मोचन तथा दर्ता उपसमितिबाट सिफारिस भएको । • उत्पादनको क्रममा रहेको ।

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
						• भेडाको पाठापाठी (संख्या)- १५० • वाखाको पाठापाठी (संख्या)- ५०० • खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी नीति तर्जुमा भएको हुने।	• हालसम्म बंगुरको पाठापाठी १६२ वटा उत्पादन भएको । • उत्पादनको क्रममा रहेको । • हालसम्म वाखाको पाठापाठी ३८ वटा उत्पादन भएको । •
११७	धान, गहुँ, मकै, कोदो जस्ता मुख्य खाद्यान्न बालीको उत्पादन वृद्धिका लागि पकेट क्षेत्र घोषणा गरी उत्पादनका साधनहरुमा पहुँच , भण्डारण र बजारीकरणको व्यवस्था गरिनेछ।	• पकेट क्षेत्रको न्यूनतम आधार तयार गर्ने। • क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालय मार्फत जिल्लाको बाली बिशेष पकेट क्षेत्रको तथ्यङ्क लिने। • बाली उत्पादनका पकेट क्षेत्रको घोषणा हुने। • सामुदायिक बीउ प्रसोधन तथा भण्डारण केन्द्रहरुको निर्माण गर्ने। • रासायनिक मलको प्रयोगमा बृद्धि गर्ने।	खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण महाशाखा, कृषि सामग्री कम्पनी, कृषि विभाग र एकिकृत जलश्रोत ब्यवस्थापन आयोजना, कृषि इन्जिनियरीङ्ग निर्देशनालय, बाली बिकास निर्देशनालय,	कृषि बिकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• ७५ जिल्लामा धान , गहुँ, मकै, कोदो जस्ता मुख्य खाद्यान्न बालीको पकेट क्षेत्र घोषणा भएको हुने। • घोषणा भएका पकेट क्षेत्रमा बालीको क्षेफलका आधारमा अनुदानित रासायनिक मल वितरणको कोटा	• मुख्य खाधान्न बालीहरुको पकेट क्षेत्र निर्धारणका लागि बाली विकास निर्देशनालयवाट Guideline तयार गर्ने कार्य भइरहेको । • एकिकृत जलश्रोत ब्यवस्थापन आयोजना वाट खोटाङ्ग, सोलुखुम्वु रामेछाप र गोर्खा गरी जम्मा ४ जिल्लामा १० वटा वीउ/अन्न भण्डारण केन्द्रको लागि कृषि विकास कार्यालयहरुमार्फत

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
						तयार भएको हुने। • भूकम्प प्रभावित जिल्लामा ५० सामुदायिक बीउ प्रसोधन तथा भण्डारण केन्द्रको स्थापना भएको हुने।	सम्भाव्यता तथा साइट छनौट गर्ने कार्यको प्रक्रिया शुरु भएको। • • कृषि इन्जिनियरिङ्ग निर्देशनालयवाट सामुदायिक वीउ बैंक स्थापना कार्यान्वयन कार्यविधि २०७२ तयार भई कृषि विकास मन्त्रालयमार्फत अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको ।
११७	उच्च मुल्य प्राप्त गर्न सकिने र नेपालको तुलनात्मक लाभ भएका कृषि उपजहरुको उत्पादन र प्राङ्गारिक खेति प्रणालीलाई प्रोत्साहन दिने। कुनै गाँउ विकास समितिले	• नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीतिले तय गरेका कृषि उपजहरुको निर्यात प्रवर्द्धन कार्यक्रम सन्चालन गर्ने। • कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि तर्जुमा गर्ने। • प्रङ्गारिक कृषि उपज मात्र उत्पादन गर्ने गाँउ विकास	कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग, कृषि व्यावसाय प्रवर्द्धन तथा तथ्याङ्क महाशाखा, खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण	कृषि विकास मन्त्रालय, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीतिले तय गरेका कृषि उपजहरुको पकेटक्षेत्रहरु निर्धारण गरी उत्पादन बृद्धि एवं निर्यात प्रबर्द्धन कार्यक्रम संचालन भएको हुने।	• नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीतिले पहिचान गरेका देहायका उपजहरुको प्रवर्द्धनका लागि निम्नानुसारका कार्यक्रमहरु स्वीकृत भइ संचालनमा रहेको - मुसुरो - बाली विकास कार्यक्रम

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
	प्राङ्गारिक कृषि उपज मात्र उत्पादन गरेमा त्यस्ता गाविसलाई दिईने अनुदानमा थप गर्ने।	समितिको लगत संकलन गर्ने। • प्राङ्गारिक उपज मात्र उत्पादन गर्ने गाविसलाई थप अनुदान दिन कार्यविधि तर्जुमा गर्ने।	महाशाखा			• उक्त कृषि उपजहरुको प्रमाणिकरण, ब्राण्डिङ्ग र विश्व व्यापार सङ्गठनमा दर्ताको लागि प्रकृया शुरु भएको हुने। • कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि तर्जुमा भएको हुने। • प्राङ्गारिक उपज मात्र उत्पादन गर्ने गाविसलाई थप अनुदान दिन कार्यविधि तर्जुमा भएको हुने।	अलैची - अलैची विकास केन्द्र फिक्कल मह-व्यवसायिक कीट विकास कार्यक्रम अदुवा-राष्ट्रिय मसलावाली विकास कार्यक्रम चिया/कफि- कफि तथा चिया विकास कार्यक्रम • रासायनिक मल तथा विषादी प्रयोग नगरी जैविक खेती गर्ने गाविसलाइ कृषि क्षेत्रमा खर्च गर्न नियमित अनुदानमा २५ प्रतिशत थप गर्ने कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यविधि २०७१ नेपाल सरकार सचिव स्तरको निर्णयबाट २०७१/१०/०४मा

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
							स्वीकृत भएको
११८	आगामि बर्षमा थप ६ हजार मेट्रिक टन माछा उत्पादन हुनेछ । भुरा माछा उत्पादन र थप १ हजार हेक्टर जमिनमा पोखरी निर्माण गरिनेछ।	• तराईका १२ जिल्लाहरुमा बिशेष मत्स्य उत्पादन कार्यक्रम अन्तरगत पोखरी निर्माण गर्ने। • २०० ब.मि. क्षेत्रफल सम्मका २२५ वटा साना पोखरीमा मत्स्यपालनको लागि अनुदान उपलब्ध गराउने। • मध्यपहाडमा पोखरीमा मत्स्य पालन क्षेत्र विस्तार सरकारी एबं निजि क्षेत्रबाट मत्स्य वीज उत्पादन तथा व्यवस्थापन हुने।	सम्बन्धित जि.कृ.बि.का. र मत्स्य बिकास निर्देशनालय, कृषि विभाग	कृषि विकास मन्त्रालय, कृषि विभाग	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• तराईका जिल्लाहरुमा १०५० हेक्टर जमिनमा पोखरी निर्माण भएको हुने। • माछाको उत्पादन ६९४०० मे.टनमा ६००० मे.टन थप भई ७५४०० मे.टन पुगेको हुने। • माछा भुरा उत्पादनमा बृद्धि भएको हुने।	• मत्स्य विकास निर्देशनालयवाट कार्यक्रम संचालनका लागि कार्यविधि मस्यौदा भई स्वीकृतिका लागि कृषि विभागमार्फत कृषि विकास मन्त्रालयमा पेश भएको।
११८	आगामी आर्थिक वर्षमा रसायनिक मल तथा प्राङ्गारिक मल र उन्नत बीउमा अनुदान उपलब्ध गराउने।	• लागत सहभागिताका आधारमा रसायनिक मल अनुदानमा उपलब्ध गराउने • लागत सहभागिताका आधारमा प्राङ्गारिक मल उपलब्ध गराउने। • लागत सहभागिताका आधारमा उन्नत विउ उपलब्ध गराउने।	खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण महाशाखा, कृषि विभाग	कृषि सामग्री कम्पनी लि./ साल्ट ट्रेडिङ्ग कर्पोरेशन लि. जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरु/ सम्बन्धित कृषि सहकारी संस्थाहरु	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• २ लाख ७० हजार मे.टन रसायनिक मल अनुदानमा वितरण भएको हुने। • १० हजार मे.टन प्राङ्गारिक मल वितरण भएको हुने। • १२ हजार मे.टन उन्नत विउ वितरण भएको हुने।	• यस आ.व.मा ५१हजार ६ मे.टन रासायनिक मल बिक्री वितरण भएको। • स्वीकृत कार्यक्रम र अख्तियारी जिल्लाहरुमा पठाईसकिएको। • गहुँको बीउ आश्विन महिनाबाट बिक्री वितरण सुरु हुने।

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
११९	शीतघर र खाद्यान्न भण्डारण स्थापना गरी सञ्चालन गर्न चाहेमा पहिलो ५ वर्षसम्म शतप्रतिशत ब्याज अनुदान दिने। यस्ता शितघर र खाद्यान्न भण्डारणका लागि आवश्यक प्राविधिक सहायता सरकारले उपलब्ध गराउनुका साथै विद्युतको डिमाण्ड शुल्कमा शत प्रतिशत छुट दिने।	• कार्यविधि तयार गर्ने। • माग संकलन गर्ने। • प्रविधिक सहयोगको कार्यक्रम गर्ने।	कृषि बिभाग, कृषि बिकास मन्त्रालय, नेपाल बिद्युत प्राधिकरण, अर्थ मन्त्रालय	कृषि इन्जिनियरीङ्ग निर्देशनालय, कृषि व्यवसाय प्रबर्द्धन तथा बजार बिकास निर्देशनालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• शीतघर र खाद्यान्न भण्डारण सञ्चालनमा ब्याज अनुदान र विद्यतको डिमाण्ड शुल्कामा शत प्रतिशत छुट दिईएको हुने।	• कार्यबिधीको मस्यौदा तयारीको क्रममा रहेको ।
११९	कृषि तथा पशु विमा प्रमियममा अनुदान दिने नीति कायमै राख्दै यस्तो वीमा प्रमियममा लाग्दै आएको मुल्य अभिबृद्धि कर छुट दिने।	• सम्बन्धित निकायलाई जानकारी गराउने	कृषि व्यावसाय प्रवर्द्धन तथा तथ्याङ्क महाशाखा, कृषि सुचना तथा सञ्चार केन्द्र, विमा समिति	अर्थ मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• वीमा प्रमियममा लाग्दै आएको मुल्य अभिबृद्धि कर छुट दिएको हुने।	• स्वीकृत कार्यक्रम तत्काल प्राप्त भएको।

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
१२०	धुलो दुध उत्पादन गर्न सार्वजनिक तथा निजी डेरी उद्योगहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने।	•धुलो दुध एवं धुलो दुधमा आधारित खाद्य उद्योग स्थापनामा प्रोत्साहन गर्ने	राष्ट्रिय दुग्ध विकास वोर्ड, दुग्ध विकास संस्थान, खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग	पशु सेवा विभाग, कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• कार्यविधि तथा निर्देशिका तयार भएको हुने	• कार्यबिधीको मस्यौदा तयार भएको।
१२०	आगामी आर्थिक वर्षमा स्वीकृत मापदण्ड अनुरुप ५० भन्दा बढी गाई, भैंसी पाल्ने पशुपालक कृषकहरुलाई पौष्टिक घाँस उत्पादन गर्ने फोडर मेशीनको खरिद मूल्यमा ५० प्रतिशत अनुदान दिने व्यवस्था मिलाएको छ ।	• कार्यविधि तयार गर्ने • पौष्टिक घाँस उत्पादन गर्ने फोडर मेशीन वितरण गर्ने	पशु उत्पादन निर्देशनालय, पशु सेवा विभाग	पशु सेवा विभाग, कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• ३० पौष्टिक घाँस उत्पादन गर्ने फोडर मेशीन वितरण भएको हुने।	• कार्यबिधीको मस्यौदा तयार भएको।
१२०	कृषि यान्त्रिकरणलाई प्रोत्साहित गर्न खेत जोत्ने ट्रयाक्टर, पावर ट्रिलर, गहुँ काट्ने र चुट्ने मेशीन जस्ता	• कृषि यन्त्रहरुको (खेत जोत्ने ट्रयाक्टर, पावर ट्रिलर, गहुँ काट्ने र चुट्ने मेशीन) भन्सार छुट तथा मुल्य अभिबृद्ध कर छुट सम्बन्धि प्रचार प्रसार	कृषि ईन्जिनियरिङ्ग निर्देशनालय, कृषि व्यवसाय प्रवद्धन तथा	कृषि विकास मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• कृषि यन्त्रहरुको (खेत जोत्ने ट्रयाक्टर, पावर ट्रिलर , गहुँ काट्ने र चुट्ने मेशीन) भन्सार छुट तथा मुल्य अभिबृद्ध कर छुट सम्बन्धि प्रचार प्रसार भएको हुने।	• कृषि ईन्जिनियरिङ्ग निर्देशनालयवाट प्रचार प्रसार कार्य भइरहेको

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
	यन्त्रहरुको आयातमा भन्सार तथा मूल्य अभिवृद्धि कर छुट दिने।	गर्ने।	तथ्याङ्क महाशाखा				
१२०	सम्भाव्यताका अधारमा कृषिमा अधारित उद्येग स्थापना गर्न प्रोत्साहन गरिने छ ।	एक जिल्ला एक उत्पादन कार्यक्रम बमेजिम कृषिमा अधारित उद्येग स्थापना गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	नेपाल उद्येग बाणिज्य महासंघ	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा तथ्यांक महाशाखा	पुष मसान्त	• (कृषिमा अधारित १७ उद्योग स्थापना गर्न सम्भाव्यता अध्ययन भएको हुने।)	• आ.ब.२०७२।७३ को बार्षिक कार्यक्रम स्वीकृतीकै चरणमा रहेको।
		एक जिल्ला एक उत्पादन कार्यक्रम अन्तर्गत संचालित उद्योग स्थापनाको कार्य सम्पन्न गर्ने ।	नेपाल उद्येग बाणिज्य महासंघ	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा तथ्यांक महाशाखा	आषाढ मसान्त	• (कृषिमा अधारित १४ उद्योग स्थापनाको कार्य सम्पन्न भई संचालन भएको हुने।)	• आ.ब.२०७२।७३ को बार्षिक कार्यक्रम स्वीकृतीकै चरणमा रहेको।
२३२	नेपाल सरकारका स्थायी संरचनाबाट सम्पादन हुन सक्ने नियमित कार्यहरु तथा विकास आयोजना सञ्चालनका लागि विकास समिति, बोर्ड, प्रतिष्ठान जस्ता अलग्गै स्वायत्त संस्था खडा गरिने छैन।	• नियमित कार्य तथा विकास आयोजनाको लागि छुट्टै संस्था खडा नगर्ने।	कृषि विकास मन्त्रालय	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• नियमित कार्य तथा विकास आयोजनाको कार्यान्वयन मन्त्रालयको स्थायी संरचनाबाट सम्पादन भएको हुने।	• नियमित कार्य तथा विकास आयोजनाको कार्यान्वयन मन्त्रालयको स्थायी संरचनाबाट सम्पादन भईरहेको।
२३४	योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनका बीच रहेको अन्तर कम	• बजेट कार्यान्वयन वर्ष अभियानको प्रचार प्रसार गर्ने।	कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग, खाद्य	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• बजेट कार्यान्वयन वर्ष अभियानको प्रचार प्रसार भएको हुने।	• श्रावण महिनामा सम्पन्न गत आ.व २०७१।७२ को बार्षिक प्रगति समिक्षा

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
	गर्दै कार्यान्वयन क्षमता र शैलीमा सुधार गर्न आगामी आर्थिक वर्षलाई बजेट कार्यान्वयन बर्षको रुपमा घोषणा गरी कार्यान्वयन क्षमता बढाउने बहुआयामिक प्रयासहरु गर्ने। वार्षिक कार्यक्रम स्विकृति र अख्तियारी दिने प्रकृयालाई सरलीकृत गरि आर्थिक वर्षको प्रारम्भदेखि नै कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन सक्ने व्यवस्था मिलाउने।	• आर्थिक बर्षको शुरुमा नै अख्तियारी पठाउने र कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने। • कार्यन्वयन कार्ययोजना तयार गर्ने। • अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना तयार गर्ने।	प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद			• आर्थिक बर्षको शुरुमा नै अख्तियारी पठाउने र कार्यक्रम स्वीकृत भएको हुने। • कार्यान्वयन कार्ययोजना तयार भई सोही अनुसार कार्यक्रम सन्चालन भएको हुने। • अनुगमन तथा मुल्याङ्कन कार्ययोजना तयार भई सोही अनुसार कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रगति प्रतिबेदन भएको हुने।	गोष्ठिमा चालु आ.व २०७२।७३ बजेट कार्यान्वयन वर्ष रहेकोले सोही अनुसार गर्न गराउन गोष्ठिमा विभागको तर्फवाट सवै क्षे.कृ.निहरु/जि.कृ.वि.का/ फार्म केन्द्रहरुलाइ जानकारी गराइएको । • श्रावण १४ गते देखि निक्षेपित कार्यक्रमको अख्तियारी जिल्लाहरुलाइ उपलव्ध गराइएको। हालसम्म धेरैजसो कार्यक्रमहरु स्वीकृत भइसकेको। • कार्ययोजना तयारी प्रकृयामा रहेको। • कृषि विकास मन्त्रालयवाट स्वीकृत अनुगमन तथा मूल्यांकन कार्यनीति बमोजिमका प्रगति माग गरी

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
							प्राप्त विवरण मासिक समिक्षा गरी प्रगति प्रतिवेदन गर्ने गरिएको।
२४०	विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन नभएका र आयोजना कार्यान्वयन पूर्वका चरणहरु पूरा नभएका आयोजनाहरुको निर्माण कार्य शुरु नगर्ने। स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रमहरु पुरा नभई तत् तत् निकायलाई अर्को नयाँ कार्यक्रमका लागि बजेट निकासा नगर्ने। आर्थिक वर्षको मध्यमा आएर आयोजना स्वीकृत गर्ने र अन्त तिर आएर यस्ता नयाँ कार्यक्रमका लागि	• बजेट तर्जुमा र बजेट निकासा प्रणालीमा सुधार गर्ने • आयोजना विकासका लागि छुट्टै बजेट माँग गरी सम्भाव्य आयोजनाको सुची तयार गर्ने।	रा.यो.आ., सबै मन्त्रालय	रा.यो.आ., सबै मन्त्रालय	२०७२ श्रावण देखि निरन्तर	• बजेट तर्जुमा र बजेट निकासा प्रणालीमा सुधार भएको हुने। • सम्भाव्य आयोजनाको सुची तयार भएको हुने।	• नीति अनुरुपको व्यवस्था अवलम्बन गर्ने बयवस्था मिलाइएको।

बुँदा नं	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	प्रगति विवरण
	बजेट माँग तथा निकासा गर्ने परम्परा यसै बजेट बाट अन्त गर्ने। विकास आयोजनाहरुको अध्ययन र अनुसंधान गरी आयोजना विकास गर्नकालागि छुट्टै बजेट विनियोजन गर्ने।						

आ.व. २०७२/७३ को बजेट वक्तव्यमा उल्लेखित नीति तथा कार्यक्रमकोप्रगति प्रतिवेदन

प्रतिवेदन अवधिः २०७२ आश्विन महिना सम्म

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
५४	तराई मधेशका १२ जिल्लाहरुमा धान उत्पादनको पकेट क्षेत्र विकास गरिनेछ।	• धान उत्पादनको बिस्तृत सम्भाब्यता अध्ययन , धानको नमुना ब्लक बनाउने। • सेवा केन्द्र स्तरीय घुम्ती तालिम संचालन। • माटो नमुना संकलन एवं जाँच। • प्रतिफलमा आधारित प्रोत्साहन मार्फत चैते धानको क्षेत्र बिस्तार। • चैते धानको उत्पादकत्वमा बृद्धि।	बाली बिकास निर्देशनालय, माटो ब्यवस्थापन निर्देशनालय, कृषि बिभाग	कृषि बिकास मन्त्रालय, सिंचाई विभाग	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• सिंचाई बिभागको समन्वयमा १३ जिल्लामा चैते र बर्षे धान उत्पादन बिशेष पकेट क्षेत्र छनौट हुने। • ५ हेक्टरका नमूना ब्लक १३ वटा बनाईएको हुने। • धान उत्पादन बिशेष पकेट क्षेत्रमा १३ पटक माटोको जाँच भै माटोको खाद्य तत्वको मात्रा जानकारी भै पोषक तत्व प्रयोगमा सहजता हुने। • ५००० हे. मा चैते उन्नत धानको क्षेत्र बिस्तार हुने। • चैते धानको पकेट क्षेत्रमा ४.० बाट ५.० मे.ट न प्रति हेक्टर उत्पादकत्व पुगेको हुने। • धानको पकेट क्षेत्र भएका गा.वि.स.हरुमा कृषि	• यस कार्यक्रम संचालनार्थ बाली विकास निर्देशनालयवाट guideline तयार गर्ने कार्य भइरहेको। सोअनुरुप कार्तिक १५ सम्ममा उल्लेखित पकेट क्षेत्रहरु छनौट हुने प्रस्ताव गरिएको।	• यस कार्यक्रम संचालनार्थ बाली विकास निर्देशनालयवाट guideline तयार गर्ने कार्य भइरहेको। सोअनुरुप कार्तिक १५ सम्ममा उल्लेखित पकेट क्षेत्रहरु छनौट हुने प्रस्ताव गरिएको।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
						प्रविधिकहरुको व्यवस्था भएको हुने।		
११४	कृषि प्रसार सेवालाई पचहतरै जिल्लामा प्रभावकारी ढङ्गले सन्चालन गर्ने।	• कृषि प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • कर्णाली अञ्चल कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालयन गर्ने। • घर बगैंचा कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने। • अनुगमन मुल्याङ्कन योजना अनुसार कृषि प्रसार कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी अनुगमन गर्ने।	कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• ७५ जिल्लामा कृषि प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने। • ७५ जिल्लामा पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने।	• ७५ वटै जिल्लामा कृषि प्रसार कार्यक्रम स्वीकृत भइ संचालनमा रहेको • ७५ जिल्लामा पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको जस अन्तर्गत पशुपंक्षी उपचार ६६.३ हजार, पशुपंक्षी खोप सेवा ५.०५ हजार र प्रयोगशाला सेवा १५.०८ हजार संपन्न भएको	• ७५ वटै जिल्लामा कृषि प्रसार कार्यक्रम स्वीकृत भइ संचालनमा रहेको। • ७५ जिल्लामा पशु सेवा प्रसार कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेको जस अन्तर्गत पशुपंक्षी उपचार १५९.५ हजार पशुपंक्षी खोप सेवा ४९.७५ हजार र प्रयोगशाला सेवा २५.७८ हजार संपन्न भएको र कृत्रिम गर्भाधान २९९३४ सख्यामा भएको ।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
						• ७ जिल्लामा जिल्लाम कर्णाली अञ्चल कृषि विकास कार्यक्रम सञ्चालयन भएको हुने। • २० जिल्लामा घर बगैंचा कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुने। • अनुगमन मूल्याङ्कन योजना अनुसार कृषि प्रसार कार्यक्रमहरुको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन भएको हुने।	- - -	• ७ वटै जिल्लामा कर्णाली अञ्चल कृषि विकास कार्यक्रम स्वीकृत भइ कार्यक्रम संचालनको क्रममा रहेको । • तरकारी विकास निर्देशनालयबाट घर बगैंचा कार्यक्रम स्वीकृतीका लागि सम्वन्धित २० जिल्ला (महोत्तरी , खोटांग, धनुषा , रामेछाप, ओखलढुंगा , सिन्धुली, सिराहा , बर्दिया, दांग , जुम्ला , रोल्पा, सल्यान , दैलेख, जाजकोट , कालिकोट, कैलाली , डडेल्धुरा, बैतडी , अछाम, डोटी)मा पठाइएको ।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
								• सम्वन्धित निकायहरुवाट अनुगमन मूल्यांकन योजना निर्माण हुने क्रममा रहेको
११४	प्रत्येक गाँउ विकास समितिमा एक जना कृषि वा पशु प्राविधिक ब्यवस्था गर्ने	गाँउ विकास समितिमा एक जना कृषि वा पशु प्राविधिकको व्यवस्था गर्ने।	कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग,	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• ३००० गाँउ विकास समितिमा एक जना कृषि वा पशु प्राविधिकको व्यवस्था भएको हुने।	थप १९ जिल्लाहरुवाट यस सम्वन्धि विवरण प्राप्त भएको।	विद्यमान गा.वि.स हरुमध्ये आधामा कृषि प्रसार प्राविधक रआाधामा पशु सेवा प्राविधिक भर्नाको व्यवस्थाका लागि हालसम्म ७० जिल्लाहरुवाट गा.वि.स हरु छनौट गरि पठाइसकिएको । मध्यमाञ्चलका ५जिल्लाहरुमा पछिल्लो वन्द लगायतका कारण गा.वि.स. छनौट को विवरण प्राप्त हुन बाँकी रहेको।
११४	कृषि सुचना प्रसारका लागि मोवाईल	• कृषि सूचना प्रसारका लागि मोवाईल एप्स तयार भएको हुने।	कृषि सूचना तथा सञ्चार केन्द्र, जलवायु प्रकोप	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• कृषि सूचना प्रसारका लागि मोवाईल एप्स तयार भएको हुने।	-	• मोवाईल फोनको स्पेसिफिकेशन तयार गर्ने कार्य भैरहेको तथा

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
	फोनको उपयोग गर्न प्रोत्साहन गर्ने।	• कृषि सूचना प्रसारका लागि मोवाईल फोन बितरण गर्ने।	समुत्थान निर्माण आयोजना			• ८ जिल्लामा कृषि सूचना प्रसारका लागि मोवाईल फोन बितरण भएको हुने।		किसान सिमकार्ड जारी गर्ने सम्वन्धमा नेपाल टेलिकम संग अन्तिम समझौता गर्ने प्रकृयामा रहेको।
११४	मौलिक कृषिजन्य पदार्थको जगेर्नाकासाथै खाद्य सुरक्षाका लागि उत्पादन बृद्धि गर्ने गरी कृषि अनुसन्धान गर्ने	• Crossing, Generation lines, Initial Evaluation Ttrail (IET), Co-ordinated Varietal Trial (CVT), Farmers Field Trial (FFT), Outreach Verification, recommendation • टिस्यू कल्चर प्रविधिवाट Apical Meristem काटी विरुवा बनाईने। • खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी नीति तर्जुमा गर्ने।	नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद, नीति तथा अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग समन्वय महाशाखा, खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण माहाशाखा	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• सिंचित/असिंचित क्षेत्रका लागि १/१ जात र मसिना (सुगन्धित) धानको एक जात उन्मोचन भएको हुने। • बर्णशंकर मकैको २ जात उन्मोचन भएको हुने।	- - - -	• सिंचित क्षेत्रको लागि धानको जात राधा १४ को प्रस्तावना पेश भएको । • असिंचित क्षेत्रको लागि धानको राधा १३ जात अनुमोदन, उन्मोचन तथा दर्ता उपसमितिबाट सिफारिस भएको। • सुगन्धित धान १ को प्रस्तावना पेश भएको । • रामपुर हाईब्रिड मकै ४ र रामपुर हाईब्रिड मकै ६ जात अनुमोदन, उन्मोचन

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
						• आलुको पूर्व मूल बीउ (PBS)-१७५००० दाना उत्पादन भएको हुने। • बंगुरको पाठापाठी (संख्या)-११०० • भेडाको पाठापाठी (संख्या)-१५० • वाखाको पाठापाठी (संख्या)-५०० • खाद्य सुरक्षा सम्बन्धी नीति तर्जुमा भएको हुने।	- • हालसम्म बंगुरको पाठापाठी २९ वटा उत्पादन भएको । - • हालसम्म वाखाको पाठापाठी २२वटा उत्पादन भएको । -	तथा दर्ता उपसमितिबाट सिफारिस भएको । • उत्पादनको क्रममा रहेको । • हालसम्म बंगुरको पाठापाठी १९१ वटा उत्पादन भएको । • उत्पादनको क्रममा रहेको । • हालसम्म वाखाको पाठापाठी ६० वटा उत्पादन भएको । -

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
११७	धान, गहुँ, मकै, कोदो जस्ता मुख्य खाद्यान्न बालीको उत्पादन वृद्धिका लागि पकेट क्षेत्र घोषणा गरी उत्पादनका साधनहरुमा पहुँच, भण्डारण र बजारीकरणको व्यवस्था गरिनेछ।	• पकेट क्षेत्रको न्यूनतम आधार तयार गर्ने। • क्षेत्रीय कृषि निर्देशनालय मार्फत जिल्लाको बाली बिशेष पकेट क्षेत्रको तथ्यङ्क लिने। • बाली उत्पादनका पकेट क्षेत्रको घोषणा हुने। • सामुदायिक बीउ प्रसोधन तथा भण्डारण केन्द्रहरुको निर्माण गर्ने। • रासायनिक मलको प्रयोगमा बृद्धि गर्ने।	खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण महाशाखा, कृषि सामग्री कम्पनी, कृषि विभाग र एकिकृत जलश्रोत व्यवस्थापन आयोजना, कृषि इन्जिनियरीङ्ग निर्देशनालय, बाली बिकास निर्देशनालय,	कृषि बिकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• ७५ जिल्लामा धान , गहुँ, मकै, कोदो जस्ता मुख्य खाद्यान्न बालीको पकेट क्षेत्र घोषणा भएको हुने। • घोषणा भएका पकेट क्षेत्रमा बालीको क्षेफलका आधारमा अनुदानित रासायनिक मल वितरणको कोटा तयार	मुख्य खाधान्न बालीहरुको पकेट क्षेत्र निर्धारणका लागि बाली विकास निर्देशनालयवाट Guideline तयार गर्ने कार्य भइरहेको । • एकिकृत जलश्रोत व्यवस्थापन आयोजनावाट खोटा ङ्ग, सोलुखुम्वु रामेछाप र गोर्खा गरी जम्मा ४ जिल्लामा १० वटा वीउ/अन्न भण्डारण केन्द्रको लागि कृषि विकास कार्यालयहरुमार्फत सम्भाव्यता तथा साइट छनौट गर्ने कार्यको प्रक्रिया शुरु भएको। • मलखाद आपूर्ति तथा वितरण व्यवस्थापन (जिल्लास्तर) कार्यविधि, २०६९ अनुसार	• मुख्य खाधान्न बालीहरुको पकेट क्षेत्र निर्धारणका लागि बाली विकास निर्देशनालयवाट Guideline तयार गर्ने कार्य भइरहेको । • एकिकृत जलश्रोत व्यवस्थापन आयोजनावाट खोटाङ्ग, सोलुखुम्वु रामेछाप र गोर्खा गरी जम्मा ४ जिल्लामा १० वटा वीउ/अन्न भण्डारण केन्द्रको लागि कृषि विकास कार्यालयहरुमार्फत सम्भाव्यता तथा साइट छनौट गर्ने कार्यको प्रक्रिया शुरु भएको।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
						भएको हुने। • भूकम्प प्रभावित जिल्लामा ५० सामुदायिक बीउ प्रसोधन तथा भण्डारण केन्द्रको स्थापना भएको हुने।	जिल्लास्तरमा रासायनिक मल वितरण भएको अवस्था रहेको पकेट क्षेत्र निर्धारण भए अनुसार जिल्लाको कुल माग यकिन भई प्राप्त भए पाश्चात मलखाद समेत सोही अनुरुप विक्रि वितरण गर्न सकिने अवस्था रहेको। -	• मलखाद आपूर्ति तथा वितरण व्यवस्थापन (जिल्लास्तर) कार्यविधि, २०६९ अनुसार जिल्लास्तरमा रासायनिक मल वितरण भएको अवस्था रहेको पकेट क्षेत्र निर्धारण भए अनुसार जिल्लाको कुल माग यकिन भई प्राप्त भए पाश्चात मलखाद समेत सोही अनुरुप विक्रि वितरण गर्न सकिने अवस्था रहेको।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
								कृषि इन्जिनियरिङ्ग निर्देशनालयवाट सामुदायिक वीउ बैंक स्थापना कार्यान्वयन कार्यविधि २०७२ तयार भई कृषि विकास मन्त्रालयमार्फत अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको।
११७	उच्च मुल्य प्राप्त गर्न सकिने र नेपालको तुलनात्मक लाभ भएका कृषि उपजहरुको उत्पादन र प्राङ्गारिक खेति प्रणालीलाई प्रोत्साहन दिने। कुनै गाँउ विकास समितिले	• नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीतिले तय गरेका कृषि उपजहरुको निर्यात प्रवर्द्धन कार्यक्रम सन्चालन गर्ने। • कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि तर्जुमा गर्ने। • प्रङ्गारिक कृषि उपज मात्र उत्पादन गर्ने गाँउ विकास समितिको लगत संकलन गर्ने।	कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग, कृषि व्यावसाय प्रवर्द्धन तथा तथ्याङ्क महाशाखा, खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण महाशाखा	कृषि विकास मन्त्रालय, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• नेपाल व्यापार एकिकृत रणनीतिले तय गरेका कृषि उपजहरुको पकेटक्षेत्रहरु निर्धारण गरी उत्पादन बृद्धि एवं निर्यात प्रबर्द्धन कार्यक्रम संचालन भएको हुने।	- - -	• आ.व.२०७२/०७३ को मिति २०७२/०५/२० गतेको स्वीकृत वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम सम्बन्धित कार्यालयहरुमा पठाइएको । • विभिन्न कार्यक्रमहरुको कार्य योजना तयारीको क्रममा रहेको ।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
	प्राङ्गारिक कृषि उपज मात्र उत्पादन गरेमा त्यस्ता गाविसलाई दिईने अनुदानमा थप गर्ने।	• प्राङ्गारिक उपज मात्र उत्पादन गर्ने गाविसलाई थप अनुदान दिन कार्यविधि तर्जुमा गर्ने।				• उक्त कृषि उपजहरुको प्रमाणिकरण, ब्राण्डिङ्ग र विश्व व्यापार सङ्गठनमा दर्ता को लागि प्रकृया शुरु भएको हुने। • कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि तर्जुमा भएको हुने। • प्राङ्गारिक उपज मात्र उत्पादन गर्ने गाविसलाई थप अनुदान दिन कार्यविधि तर्जुमा भएको हुने।	- -	• NTIS 2015 सम्बन्धमा NTIS Focal Points को बैठक सम्पन्न । - • रासायनिक मल तथा विषादी प्रयोग नगरी जैविक खेती गर्ने गाविसलाइ कृषि क्षेत्रमा खर्च गर्न नियमित अनुदानमा २५ प्रतिशत थप गर्ने कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यविधि २०७१,(२०७१/१०/०४)मा स्वीकृत) भएको
११८	आगामि बर्षमा थप ६ हजार	• तराईका १२ जिल्लाहरुमा बिशेष मत्स्य उत्पादन	सम्बन्धित जि.कृ.बि.का. र	कृषि विकास मन्त्रालय, कृषि	२०७३ आषाढ मसान्त	• तराईका जिल्लाहरुमा १०५० हेक्टर जमिनमा	-	• मत्स्य विकास निर्देशनालयवाट

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
	मेट्रिक टन माछा उत्पादन हुनेछ । भुरा माछा उत्पादन र थप १ हजार हेक्टर जमिनमा पोखरी निर्माण गरिनेछ।	कार्यक्रम अन्तरगत पोखरी निर्माण गर्ने। • २०० ब.मि. क्षेत्रफल सम्मका २२५ वटा साना पोखरीमा मत्स्यपालनको लागि अनुदान उपलब्ध गराउने। • मध्यपहाडमा पोखरीमा मत्स्य पालन क्षेत्र विस्तार सरकारी एबं निजि क्षेत्रबाट मत्स्य वीज उत्पादन तथा व्यवस्थापन हुने।	मत्स्य बिकास निर्देशनालय, कृषि विभाग	विभाग	सम्म	पोखरी निर्माण भएको हुने। • माछाको उत्पादन ६९४०० मे.टनमा ६००० मे.टन थप भई ७५४०० मे.टन पुगेको हुने। • माछा भुरा उत्पादनमा बृद्धि भएको हुने।		कार्यक्रम संचालनका लागि कार्यविधि मस्यौदा भई स्वीकृतिका लागि कृषि विभागमार्फत कृषि विकास मन्त्रालयमा पेश भएको।
११८	आगामी आर्थिक वर्षमा रसायनिक मल तथा प्राङ्गारिक मल र उन्नत बीउमा अनुदान उपलब्ध गराउने।	• लागत सहभागिताका आधारमा रसायनिक मल अनुदानमा उपलब्ध गराउने • लागत सहभागिताका आधारमा प्राङ्गारिक मल उपलब्ध गराउने। • लागत सहभागिताका आधारमा उन्नत विउ उपलब्ध गराउने।	खाद्य सुरक्षा तथा वातावरण महाशाखा, कृषि विभाग	कृषि सामग्री कम्पनी लि./ साल्ट ट्रेडिङ्ग कर्पोरेशन लि. जिल्ला कृषि विकास कार्यालयहरु/ सम्बन्धित कृषि सहकारी संस्थाहरु	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• २ लाख ७० हजार मे .टन रसायनिक मल अनुदानमा वितरण भएको हुने। • १० हजार मे.टन प्राङ्गारिक मल वितरण भएको हुने। • १२ हजार मे.टन उन्नत विउ वितरण भएको हुने।	- - -	• यस आ.व.मा ५१हजार ६ मे.टन रासायनिक मल बिक्री वितरण भएको। • स्वीकृत कार्यक्रम र अख्तियारी जिल्लाहरुमा पठाईसकिएको। • गहुँको बीउ आश्विन महिनाबाट बिक्री वितरण सुरु हुने।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
११९	शीतघर र खाद्यान्न भण्डारण स्थापना गरी सञ्चालन गर्न चाहेमा पहिलो ५ वर्षसम्म शतप्रतिशत ब्याज अनुदान दिने। यस्ता शितघर र खाद्यान्न भण्डारणका लागि आवश्यक प्राविधिक सहायता सरकारले उपलब्ध गराउनुका साथै विद्युतको डिमाण्ड शुल्कमा शत प्रतिशत छुट दिने।	• कार्यविधि तयार गर्ने। • माग संकलन गर्ने। • प्रविधिक सहयोगको कार्यक्रम गर्ने।	कृषि बिभाग, कृषि बिकास मन्त्रालय, नेपाल बिद्युत प्राधिकरण, अर्थ मन्त्रालय	कृषि इन्जिनियरीङ्ग निर्देशनालय, कृषि ब्यवसाय प्रबर्द्धन तथा बजार बिकास निर्देशनालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• शीतघर र खाद्यान्न भण्डारण सञ्चालनमा ब्याज अनुदान र विद्यतको डिमाण्ड शुल्कामा शत प्रतिशत छुट दिईएको हुने।	• कार्यबिधीको मस्यौदा तयारीको क्रममा रहेको ।	• कार्यबिधीको मस्यौदा तयारीको क्रममा रहेको ।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
११९	कृषि तथा पशु विमा प्रमियममा अनुदान दिने नीति कायमै राख्दै यस्तो वीमा प्रमियममा लाग्दै आएको मुल्य अभिबृद्धि कर छुट दिने।	• सम्बन्धित निकायलाई जानकारी गराउने	कृषि ब्यावसाय प्रवर्द्धन तथा तथ्याङ्क महाशाखा, कृषि सुचना तथा सञ्चार केन्द्र, विमा समिति	अर्थ मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• वीमा प्रमियममा लाग्दै आएको मुल्य अभिबृद्धि कर छुट दिएको हुने।	-	• स्वीकृत कार्यक्रम प्राप्त भई कार्यान्वयनमा आएको।
१२०	धुलो दुध उत्पादन गर्न सार्वजनिक तथा निजी डेरी उद्योगहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने।	• धुलो दुध एवं धुलो दुधमा आधारित खाद्य उद्योग स्थापनामा प्रोत्साहन गर्ने	राष्ट्रिय दुग्ध विकास वोर्ड, दुग्ध विकास संस्थान, खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभाग	पशु सेवा विभाग, कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• कार्यविधि तथा निर्देशिका तयार भएको हुने	-	• कार्यबिधीको मस्यौदा तयार भएको।
१२०	आगामी आर्थिक वर्षमा स्वीकृत मापदण्ड अनुरुप ५० भन्दा बढी गाई, भैंसी पाल्ने पशुपालक कृषकहरुलाई पौष्टिक घाँस उत्पादन गर्ने	• कार्यविधि तयार गर्ने • पौष्टिक घाँस उत्पादन गर्ने फोडर मेशीन वितरण गर्ने	पशु उत्पादन निर्देशनालय, पशु सेवा विभाग	पशु सेवा विभाग, कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• ३० पौष्टिक घाँस उत्पादन गर्ने फोडर मेशीन वितरण भएको हुने।	-	• कार्यबिधीको मस्यौदा तयार भएको।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
	फोडर मेशीनको खरिद मूल्यमा ५० प्रतिशत अनुदान दिने व्यवस्था मिलाएको छु ।							
१२०	कृषि यान्त्रिकरणलाई प्रोत्साहित गर्न खेत जोत्ने ट्र्याक्टर, पावर ट्रिलर, गहुँ काट्ने र चुट्ने मेशीन जस्ता यन्त्रहरुको आयातमा भन्सार तथा मूल्य अभिवृद्धि कर छुट दिने।	• कृषि यन्त्रहरुको (खेत जोत्ने ट्र्याक्टर , पावर ट्रिलर, गहुँ काट्ने र चुट्ने मेशीन) भन्सार छुट तथा मुल्य अभिबृद्ध कर छुट सम्बन्धि प्रचार प्रसार गर्ने।	कृषि ईन्जिनियरिङ्ग निर्देशनालय, कृषि ब्यवसाय प्रवद्धन तथा तथ्याङ्क महाशाखा	कृषि विकास मन्त्रालय, अर्थ मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• कृषि यन्त्रहरुको (खेत जोत्ने ट्र्याक्टर, पावर ट्रिलर , गहुँ काट्ने र चुट्ने मेशीन) भन्सार छुट तथा मुल्य अभिबृद्ध कर छुट सम्बन्धि प्रचार प्रसार भएको हुने।	-	• कृषि ईन्जिनियरिङ्ग निर्देशनालयवाट प्रचार प्रसार कार्य भइरहेको।
१२०	सम्भाव्यताका अधारमा कृषिमा अधारित उद्योग स्थापना गर्न प्रोत्साहन गरिने छ।	• एक जिल्ला एक उत्पादन कार्यक्रम बमेजिम कृषिमा अधारित उद्योग स्थापना गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गर्ने ।	नेपाल उद्योग बाणिज्य महासंघ	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा तथ्यांक महाशाखा	पुष मसान्त	• (कृषिमा अधारित १७ उद्योग स्थापना गर्न सम्भाव्यता अध्ययन भएको हुने।)	• आ.ब.२०७२।७३ को बार्षिक कार्यक्रम स्वीकृतीकै भई कार्यान्वयनमा ल्याइएको।	• आ.ब.२०७२।७३ को बार्षिक कार्यक्रम स्वीकृती भई कार्यान्वयनमा ल्याइएको।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
		• एक जिल्ला एक उत्पादन कार्यक्रम अन्तर्गत संचालित उद्योग स्थापनाको कार्य सम्पन्न गर्ने ।	नेपाल उद्योग बाणिज्य महासंघ	कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन तथा तथ्यांक महाशाखा	आषाढ मसान्त	• (कृषिमा अधारित १४ उद्योग स्थापनाको कार्य सम्पन्न भई संचालन भएको हुने।)	• आ.ब.२०७२।७३ को बार्षिक कार्यक्रम स्वीकृती भई कार्यान्वयनमा ल्याइएको।	• आ.ब.२०७२।७३ को बार्षिक कार्यक्रम स्वीकृती भई कार्यान्वयनमा ल्याइएको।
२३२	नेपाल सरकारका स्थायी संरचनाबाट सम्पादन हुन सक्ने नियमित कार्यहरु तथा विकास आयोजना सञ्चालनका लागि विकास समिति, बोर्ड, प्रतिष्ठान जस्ता अलग्गै स्वायत्त संस्था खडा गरिने छैन।	• नियमित कार्य तथा विकास आयोजनाको लागि छुट्टै संस्था खडा नगर्ने।	कृषि विकास मन्त्रालय	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• नियमित कार्य तथा विकास आयोजनाको कार्यान्वयन मन्त्रालयको स्थायी संरचनाबाट सम्पादन भएको हुने।	-	• नियमित कार्य तथा विकास आयोजनाको कार्यान्वयन मन्त्रालयको स्थायी संरचनाबाट सम्पादन भईरहेको।
२३४	योजना तर्जुमा र कार्यान्वयनका बीच रहेको अन्तर कम गर्दै	• बजेट कार्यान्वयन वर्ष अभियानको प्रचार प्रसार गर्ने। • आर्थिक बर्षको शुरुमा नै	कृषि विभाग, पशु सेवा विभाग, खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण	कृषि विकास मन्त्रालय	२०७३ आषाढ मसान्त सम्म	• बजेट कार्यान्वयन वर्ष अभियानको प्रचार प्रसार भएको हुने।	-	• श्रावण महिनामा सम्पन्न गत आ.व २०७१।७२ को बार्षिक प्रगति समिक्षा

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
	कार्यान्वयन क्षमता र शैलीमा सुधार गर्न आगामी आर्थिक वर्षलाई बजेट कार्यान्वयन बर्षको रुपमा घोषणा गरी कार्यान्वयन क्षमता बढाउने बहुआयामिक प्रयासहरु गर्ने। वार्षिक कार्यक्रम स्विकृति र अख्तियारी दिने प्रकृयालाई सरलीकृत गरि आर्थिक वर्षको प्रारम्भदेखि नै कार्यक्रम कार्यान्वयन हुन सक्ने व्यवस्था मिलाउने।	अख्तियारी पठाउने र कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने। • कार्यन्वयन कार्ययोजना तयार गर्ने। • अनुगमन तथा मुल्याङ्कन योजना तयार गर्ने।	विभाग, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद			• आर्थिक बर्षको शुरुमा नै अख्तियारी पठाउने र कार्यक्रम स्वीकृत भएको हुने। • कार्यान्वयन कार्ययोजना तयार भई सोही अनुसार कार्यक्रम सन्चालन भएको हुने। • अनुगमन तथा मुल्याङ्कन कार्ययोजना तयार भई सोही अनुसार कार्यक्रम कार्यान्वयनको प्रगति प्रतिबेदन भएको हुने।		गोष्ठिमा चालु आ.व २०७२।७३ बजेट कार्यान्वयन वर्ष रहेकोले सोही अनुसार गर्न गराउन गोष्ठिमा विभागको तर्फवाट सवै क्षे.कृ.निहरु/जि.कृ.वि.का/ फार्म केन्द्रहरुलाइ जानकारी गराइएको । • श्रावण १४ गते देखि निक्षेपित कार्यक्रमको अख्तियारी जिल्लाहरुलाइ उपलव्ध गराइएको। हालसम्म धेरैजसो कार्यक्रमहरु स्वीकृत भइसकेको। • कार्ययोजना तयारी प्रकृयामा रहेको। • कृषि विकास मन्त्रालयवाट स्वीकृत

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
								अनुगमन तथा मूल्यांकन कार्यनीति बमोजिमका प्रगति माग गरी प्राप्त विवरण मासिक समिक्षा गरी प्रगति प्रतिवेदन गर्ने गरिएको।
२४०	विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन नभएका र आयोजना कार्यान्वयन पूर्वका चरणहरु पूरा नभएका आयोजनाहरुको निर्माण कार्य शुरु नगर्ने। स्वीकृत बजेट तथा कार्यक्रमहरु पुरा नभई तत् तत् निकायलाई	• बजेट तर्जुमा र बजेट निकासा प्रणालीमा सुधार गर्ने • आयोजना विकासका लागि छुट्टै बजेट माँग गरी सम्भाव्य आयोजनाको सुची तयार गर्ने।	रा.यो.आ., सबै मन्त्रालय	रा.यो.आ., सबै मन्त्रालय	२०७२ श्रावण देखि निरन्तर	• बजेट तर्जुमा र बजेट निकासा प्रणालीमा सुधार भएको हुने। • सम्भाव्य आयोजनाको सुची तयार भएको हुने।	• नीति अनुरुपको ब्यवस्था अवलम्बन गर्ने बयवस्था मिलाइएको।	• नीति अनुरुपको ब्यवस्था अवलम्बन गर्ने बयवस्था मिलाइएको।

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
	अर्को नयाँ कार्यक्रमका लागि बजेट निकासा नगर्ने। आर्थिक वर्षको मध्यमा आएर आयोजना स्वीकृत गर्ने र अन्त तिर आएर यस्ता नयाँ कार्यक्रमका लागि बजेट माँग तथा निकासा गर्ने परम्परा यसै बजेट बाट अन्त गर्ने। विकास आयोजनाहरुको अध्ययन र अनुसंधान गरी आयोजना विकास							

बुँदा नं.	नीति तथा कार्यक्रमको व्यहोरा	क्रियाकलाप	जिम्मेवार निकाय	सहयोगी निकाय	सम्पन्न गर्नुपर्ने अवधि	अनुगमन सूचक	यस महिनाको प्रगति विवरण	हाल सम्मको प्रगति विवरण
	गर्नकालागि छुट्टै बजेट विनियोजन गर्ने।							

विशेष कृषि उत्पादन कार्यक्रम

- ५५५७९.६३० मे.टन रासायनिक मल जिल्ला कार्यक्रम र अख्तियारी पठाइएको : बिक्री हुने क्रममा रहेको ।
- प्राङ्गरिक मल निकासा भै सेकेको मल कृषकस्तरमा अनुदानमा बिक्री वितरण भैरहेको (आ.व. २०७२/७३)।
- ७५०० मे.टन गँहुको उन्ननत बीउ कृषकस्तरमा अनुदानमा बिक्री वितरणको क्रममा रहेको (आ.व. २०७२/७३ को मंसिर महिनामा सम्म सम्पन्न हुने।

नोटः (१) आयोजना परियोजनाहरुको बिस्तृत चौमासिक प्रगति विवरण मन्त्रालयको वेभसाइटमा उल्लेख भै सकेको छ

(२) यस आ.व. को स्वीकृत वार्षिक बजेट पनि वेभसाइटमा उल्लेख भै सकेको छ ।

अनुसूचि ४

नेपाल सरकार
कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौ
खर्चको फाँटवारी (चालु खर्च)
२०७२ साल साउन महिना

नेपाल सरकार
कृषि विकास मन्त्रालय
कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौं

म.ले.प.फा.नं. १३

खर्चको फाँटवारी (चालु खर्च)

२०७२ साल साउन महिना

आर्थिक वर्ष २०७२/७३

बजेट शिर्षक ३१२०११३ कृषि विकास मन्त्रालय

महिनाको खर्च	महिना सम्मको निकासा	खर्च / वित्तिय सकेत नम्बर		अन्तिम बजेट	महिना सम्मको खर्च	बाँकी	
						बजेट	निकासा
२,८४३,४७३.००	२,८४३,४७३.००	२१११	तलव	४५,१५१,०००.००	२,८४३,४७३.००	४२,३०७,५२७.००	
१०२,०००.००	१०२,०००.००	२११३	महंगी भत्ता	१,६४४,०००.००	१०२,०००.००	१,५४२,०००.००	
०.००	०.००	२१११९	अन्य भत्ता	२,४००,०००.००	०.००	२,४००,०००.००	
०.००	०.००	२११२१	पोशाक	१,०२८,०००.००	०.००	१,०२८,०००.००	
०.००	०.००	२२१११	पानी तथा बिजुली	१,६४६,०००.००	०.००	१,६४६,०००.००	
३,६४५.८०	३,६४५.८०	२२११२	संचार महसुल	१,१२६,०००.००	३,६४५.८०	१,१२२,३५४.२०	
०.००	०.००	२२२११	इन्धन	४,०९६,०००.००	०.००	४,०९६,०००.००	
०.००	०.००	२२२१२	संचालन तथा मर्मत संभार	१,७७५,०००.००	०.००	१,७७५,०००.००	
०.००	०.००	२२२१३	बिमा	९००,०००.००	०.००	९००,०००.००	
०.००	०.००	२२३११	कार्यालय सम्बन्धी खर्च	३,५००,०००.००	०.००	३,५००,०००.००	
०.००	०.००	२२३१३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१००,०००.००	०.००	१००,०००.००	
०.००	०.००	२२३१४	इन्धन - अन्य प्रयोजन	२७५,०००.००	०.००	२७५,०००.००	
०.००	०.००	२२३२१	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	७००,०००.००	०.००	७००,०००.००	
०.००	०.००	२२४११	सेवा र परामर्श खर्च	६४३,०००.००	०.००	६४३,०००.००	
०.००	०.००	२२४१२	अन्य सेवा शुल्क	५,४२०,०००.००	०.००	५,४२०,०००.००	
०.००	०.००	२२५१२	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्वन्धि खर्चहरू	२,०००,०००.००	०.००	२,०००,०००.००	
०.००	०.००	२२५२२	कार्यक्रम खर्च	२,०५०,०००.००	०.००	२,०५०,०००.००	
०.००	०.००	२२६११	अनुगमन,मूल्यांकन खर्च	१,४००,०००.००	०.००	१,४००,०००.००	
०.००	०.००	२२६१२	भ्रमण खर्च	६८९,०००.००	०.००	६८९,०००.००	
०.००	०.००	२२७११	विविध खर्च	१,२८०,०००.००	०.००	१,२८०,०००.००	
०.००	०.००	२६४१३	अन्य संस्था तथा व्यक्तीलाई चालु अनुदान	१२०,०००,०००.००	०.००	१२०,०००,०००.००	
०.००	०.००	२६४२२	सरकारी निकाय,समिति एवं बोर्डहरुलाई सशर्त पूंजीगत अनुदान	१०,०००,०००.००	०.००	१०,०००,०००.००	
२,९४९,११८.८०	२,९४९,११८.८०	कुल जम्मा :		२०७,८२३,०००.००	२,९४९,११८.८०	२०४,८७३,८८१.२०	

प्रतिवेदन नं. २११ प्रयोगकर्ता : कृष्ण ज्ञवाली मिति २०७२-०७-१२ पाना नं १ / २

नेपाल सरकार
कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौ
खर्चको फाँटवारी (चालु खर्च)
२०७२ साल भदौ महिना

म.ले.प.फा.नं. १३

नेपाल सरकार
कृषि विकास मन्त्रालय
कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौं
खर्चको फाँटवारी (चालु खर्च)
२०७२ साल भदौ महिना

आर्थिक वर्ष २०७२/७३

बजेट शिर्षक ३१२०११३ कृषि विकास मन्त्रालय

महिनाको खर्च	महिना सम्मको निकासा	खर्च / वित्तिय सकेत नम्बर		अन्तिम बजेट	महिना सम्मको खर्च	बाँकी	
						बजेट	निकासा
२,८८६,८६६.००	५,७३०,३३९.००	२१११	तलव	४५,१५१,०००.००	५,७३०,३३९.००	३९,४२०,६६१.००	
१०२,०००.००	२०४,०००.००	२१११३	महंगी भत्ता	१,६४४,०००.००	२०४,०००.००	१,४४०,०००.००	
०.००	०.००	२१११९	अन्य भत्ता	२,४००,०००.००	०.००	२,४००,०००.००	
०.००	०.००	२११२१	पोशाक	१,०२८,०००.००	०.००	१,०२८,०००.००	
२६३,८७९.७५	२६३,८७९.७५	२२१११	पानी तथा बिजुली	१,६४६,०००.००	२६३,८७९.७५	१,३८२,१२०.२५	
१८३,१३८.५७	१८६,७८४.३७	२२११२	संचार महसुल	१,१२६,०००.००	१८६,७८४.३७	९३९,२१५.६३	
२३६,६०१.३४	२३६,६०१.३४	२२२११	इन्धन	४,०९६,०००.००	२३६,६०१.३४	३,८५९,३९८.६६	
७,३४५.००	७,३४५.००	२२२१२	संचालन तथा मर्मत संभार	१,७७५,०००.००	७,३४५.००	१,७६७,६५५.००	
४०,०००.००	४०,०००.००	२२२१३	बिमा	९००,०००.००	४०,०००.००	८६०,०००.००	
१५६,९१३.००	१५६,९१३.००	२२३११	कार्यालय सम्बन्धी खर्च	३,५००,०००.००	१५६,९१३.००	३,३४३,०८७.००	
०.००	०.००	२२३१३	पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१००,०००.००	०.००	१००,०००.००	
०.००	०.००	२२३१४	इन्धन - अन्य प्रयोजन	२७५,०००.००	०.००	२७५,०००.००	
०.००	०.००	२२३२१	निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	७००,०००.००	०.००	७००,०००.००	
०.००	०.००	२२४११	सेवा र परामर्श खर्च	६४३,०००.००	०.००	६४३,०००.००	
३७८,४४०.००	३७८,४४०.००	२२४१२	अन्य सेवा शुल्क	५,४२०,०००.००	३७८,४४०.००	५,०४१,५६०.००	
०.००	०.००	२२५१२	सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्वन्धि खर्चहरू	२,०००,०००.००	०.००	२,०००,०००.००	
०.००	०.००	२२५२२	कार्यक्रम खर्च	२,०५०,०००.००	०.००	२,०५०,०००.००	
०.००	०.००	२२६११	अनुगमन,मूल्यांकन खर्च	१,४००,०००.००	०.००	१,४००,०००.००	
०.००	०.००	२२६१२	भ्रमण खर्च	६८९,०००.००	०.००	६८९,०००.००	
७३,३७५.००	७३,३७५.००	२२७११	विविध खर्च	१,२८०,०००.००	७३,३७५.००	१,२०६,६२५.००	
०.००	०.००	२६४१३	अन्य संस्था तथा व्यक्तीलाई चालु अनुदान	१२०,०००,०००.००	०.००	१२०,०००,०००.००	
०.००	०.००	२६४२२	सरकारी निकाय,समिति एवं बोर्डहरुलाई सशर्त पूंजीगत अनुदान	१०,०००,०००.००	०.००	१०,०००,०००.००	
४,३२८,५५८.६६	७,२७७,६७७.४६	कुल जम्मा :		२०७,८२३,०००.००	७,२७७,६७७.४६	२००,५४५,३२२.५४	

तिवेदन नं . २११ प्रयोगकर्ता : कृष्ण ज्ञवाली मिति २०७२-०७-१२ पाना नं १ / २

नेपाल सरकार
कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौ
खर्चको फाँटवारी (चालु खर्च)
२०७२ साल असोज महिना

नेपाल सरकार

म.ले.प.फा.नं. १३

कृषि विकास मन्त्रालय

कृषि विकास मन्त्रालय, काठमाण्डौं

खर्चको फाँटवारी (चालु खर्च)

२०७२ साल असोज महिना

आर्थिक वर्ष २०७२/७३

बजेट शिर्षक ३१२०११३ कृषि विकास मन्त्रालय

महिनाको खर्च	महिना सम्मको निकासा	खर्च / वित्तिय सकेत नम्बर	अन्तिम बजेट	महिना सम्मको खर्च	बाँकी	
					बजेट	निकासा
५,७१९,३९६.२३	११,४४९,७३५.२३	२११११ तलव	४५,१५१,०००.००	११,४४९,७३५.२३	३३,७०१,२६४.७७	
१०८,३६६.६७	३१२,३६६.६७	२१११३ महंगी भत्ता	१,६४४,०००.००	३१२,३६६.६७	१,३३१,६३३.३३	
७३०,०२०.००	७३०,०२०.००	२१११९ अन्य भत्ता	२,४००,०००.००	७३०,०२०.००	१,६६९,९८०.००	
०.००	०.००	२११२१ पोशाक	१,०२८,०००.००	०.००	१,०२८,०००.००	
१११,४७३.०२	३७५,३५२.७७	२२१११ पानी तथा बिजुली	१,६४६,०००.००	३७५,३५२.७७	१,२७०,६४७.२३	
३३,२३२.२५	२२०,०१६.६२	२२११२ संचार महसुल	१,१२६,०००.००	२२०,०१६.६२	९०५,९८३.३८	
१३२,८३०.३८	३६९,४३१.७२	२२२११ इन्धन	४,०९६,०००.००	३६९,४३१.७२	३,७२६,५६८.२८	
८०३,०२१.००	८१०,३६६.००	२२२१२ संचालन तथा मर्मत संभार	१,७७५,०००.००	८१०,३६६.००	९६४,६३४.००	
१,६९१.००	४१,६९१.००	२२२१३ विमा	९००,०००.००	४१,६९१.००	८५८,३०९.००	
७८७,१०२.००	९४४,०१५.००	२२३११ कार्यालय सम्बन्धी खर्च	३,५००,०००.००	९४४,०१५.००	२,५५५,९८५.००	
७,४४७.००	७,४४७.००	२२३१३ पुस्तक तथा सामग्री खर्च	१००,०००.००	७,४४७.००	९२,५५३.००	
१७,८५४.००	१७,८५४.००	२२३१४ इन्धन - अन्य प्रयोजन	२७५,०००.००	१७,८५४.००	२५७,१४६.००	
०.००	०.००	२२३२१ निर्मित सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार खर्च	७००,०००.००	०.००	७००,०००.००	
०.००	०.००	२२४११ सेवा र परामर्श खर्च	६४३,०००.००	०.००	६४३,०००.००	
९५४,४१३.००	१,३३२,८५३.००	२२४१२ अन्य सेवा शुल्क	५,४२०,०००.००	१,३३२,८५३.००	४,०८७,१४७.००	
०.००	०.००	२२५१२ सीप विकास तथा जनचेतना तालिम तथा गोष्ठी सम्वन्धि खर्चहरू	२,०००,०००.००	०.००	२,०००,०००.००	
०.००	०.००	२२५२२ कार्यक्रम खर्च	२,०५०,०००.००	०.००	२,०५०,०००.००	
१५०,३७५.००	१५०,३७५.००	२२६११ अनुगमन,मूल्यांकन खर्च	१,४००,०००.००	१५०,३७५.००	१,२४९,६२५.००	
०.००	०.००	२२६१२ भ्रमण खर्च	६८९,०००.००	०.००	६८९,०००.००	
३१,९५०.००	१०५,३२५.००	२२७११ विविध खर्च	१,२८०,०००.००	१०५,३२५.००	१,१७४,६७५.००	
०.००	०.००	२६४१३ अन्य संस्था तथा व्यक्तीलाई चालु अनुदान	१२०,०००,०००.००	०.००	१२०,०००,०००.००	
०.००	०.००	२६४२२ सरकारी निकाय,समिति एवं बोर्डहरुलाई सशर्त पूंजीगत अनुदान	१०,०००,०००.००	०.००	१०,०००,०००.००	
९,५८९,१७१.५५	१६,८६६,८४९.०१	कुल जम्मा :	२०७,८२३,०००.००	१६,८६६,८४९.०१	१९०,९५६,१५०.९९	

तिवेदन नं . २११ प्रयोगकर्ता : कृष्ण ज्ञवाली मिति २०७२-०७-१२ पाना नं १ / २